

superasse temporis ad vivendum; flet quantum id esse debeat, mihi penitus ignoretur. Sed hoc certissimum teneo, et recens natum cito posse mori et senem diu non posse vivere. Ac proinde longe utilius ac beatius fore censeo ipsam temporis incerti brevitatem cum luctu quam lætitia ducere. Quia si, secundum Dominicam vocem, beati ac felices erunt qui lamentantur et lugent (*Matth.* v, 3); e contrario infelices ac miseri fient, qui dies suos in jugi et continua lætitia finire non metuunt.

A Gratias ago atque habeo charitati tuæ, quod me per litteras tuas consolari dignatus es. Neque enim majus aut certius erga me dilectionis indicium dare potuisti, quam ægro atque jacenti manum exhortationis porrigendo, monendoque ut surgerem, quem mente prostratum ac mœrore depressum ignorare non poteras. Bene vale, charissime ac desideratissime filii.

EGINHARDI

HISTORIA TRANSLATIONIS BB. CHRISTI MARTYRUM MARCELLINI ET PETRI.

(Acta Sanctorum Bollandi tomo I Julii.)

PROLOGUS.

1. Veris veri Dei cultoribus, et Jesu Christi Domini nostri Sanctorumque ejus non fictis amatoribus Eginhardus peccator. — Qui vitas et facta justorum, ac secundum divina mandata conversantium hominum, litteris ac memorie mandaverunt, non aliud mihi efflere voluisse videntur, nisi ut ad emendandos pravos mores, et collaudandam Dei omnipotentiam, per ejusmodi exempla, quorumcumque animos incitarent. Feceruntque hoc, non solum quia livore carebant, sed quia charitate, quæ omnibus cupit esse consultum, granditer abundabant. Quorum laudabile propositum, quia tam in propatulo est ut, præter ea quæ dixi, nihil aliud eos moliri voluisse lucidissime clareat, cur a multis imitari non debeat, omnino non video. Ac proinde quia mihi conscius sum, quod libri, quos de translatione corporum beatorum Christi martyrum Marcellini et Petri, signisque ac virtutibus, quæ per eos Dominus ad salutem credentium fieri voluit, qua potui facultate conscripsi, eadem sunt voluntate atque intentione compositi, eosdem odere, ac Dei amatoribus ad legendum offerre decrevi. Arbitror enim quod hoc opus non solum inane ac supervacuum cuilibet fidelium videri non debeat, sed etiam fructuose atque utiliter me laborasse præsumo, si efficere potuero, ut in laudem sui Conditoris animus illa legentis assurgat.

CAPUT PRIMUM.

Missi ab Eginhardo Romam ad procurandas reliquias. Obtentæ sanctorum Marcellini et Petri.

2. Cum adhuc in palatio positus, ac negotiis sæcularibus occupatus, otium, quo aliquando perfrui cupiebam, multumoda cogitatione meditarer, quemdam locum secretum atque a populari frequentia valde remotum nactus, atque illius, cui tunc militaveram, principis Hladowici liberalitate consecutus

B sum. Is locus est in saltu Germaniæ, qui inter Necarum et Mænum fluvios medius interjacet, ac moderno tempore ab incolis et circumstantibus Odanwald * appellatur. In quo cum, præ modo facultatum ac sumptuum, non solum domos et habitacula ad manendum, verum etiam basilicam, divinis officii faciendis congruentem, non indecori operis ædificassem, dubitare cœpi, in cujus potissimum sancti vel martyris nomine atque honore dedicari deberet. Cumque in hac animi fluctuatione plurimum temporis esset evolutum, contigit ut quidam diaconus Romanæ Ecclesiæ, nomine Deusdona, pro suis necessitatibus regis opem imploraturus, ad palatium veniret. Ibi que aliquandiu moratus, cum, peracto propter quod venerat negotio, Romam redire pararet, quadam die, humanitatis causa, velut peregrinus, ad prandium nostræ parvitatæ a nobis est invitatus: ibique inter prandendum plura locuti, eoque sermocinando pervenimus, ut de translatione corporis beati Sebastiani ac neglectis martyrum sepulcris, quorum Romæ ingens copia est, mentio fieret. Inde ad dedicationem novæ basilicæ nostræ sermone converso, percontari cœpi, quonam modo ad id pervenire possem, ut aliquid de veris sanctorum reliquiis, qui Romæ requiescunt, mihi adipisci contingeret? Hic ille primo quidem hæsitavit, et qualiter id fieri posset, se nescire respondit. Deinde cum me de hac re sollicitum simul et curiosum esse animadverteret, altera die se percontationi meæ responsurum esse promisit.

D 3. Post hæc, cum iterum a me fuisset invitatus, protinus e sinu libellum mihi porrexit, rogans ut eum solus perlegerem; sibi que de his, quæ in eo scripta erant, quid mihi placeret, indicare non dedignarer. Accepi libellum, et ut ille petiit, solus secreta perlegi. Continebatur in eo: esse sibi domi

* Ms. Regiæ, *Hodanhuwald*; alibi *Odonowald*.

^b Nondum quidem facta, sed postulanda.

plurimas sanctorum reliquias, easque se mihi dare velle, si meo fultus adiutorio Romam reverti potuisset; compertum sibi fore, quod duos mulos haberem, quorum si alterum sibi darem, ac secum hominem meum fidelem mitterem, qui illas reliquias ab illo reciperet, mihiq̄ deferret, statim eas mihi se [Ms., esse] missurum. Complacuit mihi suadentis consilium, statuique fidem sponsonis incertæ celeriter experiri; ac proinde, dato quod petebat jumento, addita propter viaticum pecunia, notarium meum, nomine Ratleicum, quia et ipse orandi causa Romam eundi votum habebat, cum eo pergere jussi. Igitur de Aquisgrani palatio profecti — nam ibi eo tempore imperator cum suo comitatu erat — Augustam Suesionum ^a venerunt; ibique cum Hildoino ^b abbate in monasterio S. Medardi locuti sunt, quia memoratus diaconus ei pollicitus est, se efficere posse, ut corpus beati Tiburtii, martyris, in ejas veniret potestatem. Quibus ille promissionibus illectus, misit cum eis quemdam presbyterum, hominem callidum, nomine Hunum, jubens ut acceptum ab eo memorati martyris corpus sibi deferret. Inde iter ingressi, Romam, quanta potuerunt celeritate, perrexerunt.

4. Contigit autem, postquam Italiam intraverunt, ut puer notarii mei, nomine Reginbaldus, tertiana febre correptus, non modicum profectioni eorum suis laboribus faceret impedimentum; quoniam his horis, quibus ille febrium æstibus tenebatur, iter agere non potuerunt. Erant enim pauci, ac per hoc ab invicem separari nolebant. Cumque hoc incommodo iter illorum non mediocriter fuisset retardatum, illi tamen prout poterant illud accelerare contenderent, tribus diebus priusquam ad Urbem venirent, apparuit in visu illi febricitanti quidam homo in habitu diaconi, perquirens ab eo quam ob rem dominus suus Romam ire festinaret? Cui cum ille et promissa diaconi de reliquiis sanctorum mihi mittendis, et de his quæ Hildoino abbati pollicitus est, prout illi comperta erant, exponeret, « Non ita erit, inquit, sed longe aliter, quam vos existimatis, causarum, propter quas venistis, exitus adimplebitur. Nam diaconus iste, qui vos Romam venire rogavit, aut parum, aut nihil de his, quæ vobis promisit, facturus est; ac proinde volo sequaris me, atque ea quæ tibi ostensurus atque dicturus sum, mente sollicita cures advertere. »

5. Tunc manu comprehensum, ut sibi videbatur, montis præcelsi cacumen secum conscendere fecit. In quo cum simul positi consisterent: « Convertere, inquit, ad orientem, et subjectos oculis tuis campos intueri. » Quod cum fecisset, et campos, de quibus sibi dixerat, fuisset intuitus, videt in eis molis immensæ fabricas, in modum magnæ cujusdam civitatis extractas, et, interrogatus ab eo, si sciret quid hoc

^a Sarius Augustam Suessorum, quo etiam modo in Vita S. Medardi, 8 Junii, a Fortunato appellatur, num. 36.

^b Hilduinus factus abbas anno 817, sed anno 850 in exsilium pulsus, et revocatus anno 853, mortuus et in abbatia S. Medardi sepultus anno 842.

esset, se nescire respondit. Tum ille: « Roma est, inquit, quam vides. » Statimque addidit: « Dirige oculos in interiora [Ms., ulteriora] civitatis, et contemplare si aliqua tibi in his locis appareat ecclesia. » Cumque sibi quamdam ecclesiam ^c apparere dixisset, « Vade, ait, et Ratleico nuntia, quoniam in ecclesia, quam modo vidisti, illa res est recondita, quam ille domino suo debet afferre: et ideo det operam, ut eam quanto celerius fieri potest accipiat, et ad dominum suum revertatur. » Cumque ille diceret, quod nemo de his, qui secum venerant, in hujusmodi re fidem dictis suis esset habiturus, respondit et dixit: « Tu nosti quod omnes, qui tecum hoc iter agunt, tibi conscius sunt quia complures dies in febre tertiana laborasti, et nondum te ab illa nullam habuisse remissionem. — Et ille: Ita est, inquit, ut dicis. — Quapropter, ait, volo ut pro signo tibi sit, atque his quibus verba quæ dixi relaturus es, quoniam ex hac hora, febre, qua usque modo detinebaris, sic per Dei misericordiam cariturus es, ut te ulterius in hoc itinere non contingat. » His dictis expergefactus, omnia quæ sibi vidisse vel audisse videbatur, Ratleico referre curavit. Quæ cum Ratleico presbytero secum pergenti exposuisset, visum est ambobus ut experimentum somni [Ms., somnii] ex veritate promissæ sanitatis approbarent: nam eadem die, juxta qualitatem febrium, quibus laborare consueverat, febricitare debebat is qui somnium viderat. Et ut non vana illusio, sed potius vera revelatio fuisse ostenderetur, neque illa die, neque cæteris quæ illam sententiam sunt, ullum in corpore suo consuetarum febrium sensit indicium. Sicque factum est, ut et visioni crederent, et fidem diaconi promissis non haberent.

6. Igitur Romam venientes, juxta basilicam beati Petri apostoli, quæ dicitur ad Vincula, in domo ipsius, cum quo venerunt, diaconi, hospitium acceperunt; manseruntque cum eo per aliquot dies, opperientes promissorum ejus adimpletionem. Sed ille, qui suas pollicitationes perficere non valebat, ipsum, quod non poterat, quibusdam procrastinationibus palliabat. Tandem locuti cum illo, cur eis illo modo vellet illudere percontati sunt; rogantes simul, ne se diutius fallendo detineret, et reversionem suam vanis spebus impediret. His ille auditis, cum cerneret se hujusmodi calliditate eis jam amplius non posse imponere, primo notarium meum certum fecit de reliquiis mihi promissis, quod eas habere non posset, eo quod frater suus, cui et domum, et cuncta quæ habebat, inde abiens commendaverat, negotiandi gratia Beneventum esset profectus, ac se penitus ignorare quando esset reversurus, et quia ei reliquias illas, sicut et cæteram suppellectilem, ad servandum commiserat, nec omnino se scire posse, quid de his fecisset, quoniam eas in eadem domo

Fuit idem etiam abbas S. Dionysii et S. Germani apud Parisienses.

^c Hanc esse ecclesiam SS. Marcellini et Petri, a Constantino Magno constructam, assertit Baronius anno 826, num. 16, quod esset ob sui amplitudinem et altitudinem longius perspicua.

nosquam invenisset : proinde videret quid faceret, quia de parte sua nihil restaret, quod sperare posset. Postquam hæc notario meo dixit, et ille se ab eo illud ac male sibi impositum quereretur, nescio quibus vanis hæc frivolis etiam presbyterum Hildoini allocutus, spe simili animatum, a se fecit abscedere. Postridie vero cum valde tristes videret, hortatus est ut simul cum illo ad cœmeteria sanctorum pergerent; videri sibi quod in eis aliquid tale inveniri posset, quo eorum desideriis satisfaceret, nec fore illam [Ms., ullam] necessitatem ut in patriam vacui revertentur. Cumque eis hoc consilium placuisset, vellenteque ut quantocius id, ad quod faciendum eos hortabatur, inchoarent, more solito, negotium dissimulavit, et eos, quorum animi tunc paululum erant erecti, in tantam desperationem hac dilatione deiecit, ut, omisso illo, statuerent in patriam, quamvis infecto negotio, reverti.

7. Sed notarius meus, recolens somnium quod pater suus viderat, cepit comitem suum hortari ut, sine hospite suo, irent ad cœmeteria, ad quæ vienda ille eos se ducere velle promissit. Itaque invento atque conducto duce locorumque monstratore, primo ad basilicam beati Tiburtii, martyris, in via Lavicana, tribus ab urbe passuum millibus distantem, veniunt, martyrisque tumbam quanta possunt diligentia contemplantur, et utrum sic, ut alii non sentirent, aperiri posset, cauta circumspectione considerant. Deinde in cryptam ejusdem basilicæ contigam, in qua beatorum Christi martyrum Marcellini et Petri corpora erant tumulata, descendunt; atque explorata etiam illius monumenti qualitate, discedunt, æstimantes hoc factum hospitem suum posse latere. Sed aliter evenit, quam arbitrati sunt. Nam licet ipsi nescirent quibus indiciis, cito tamen ad illum hujus facti notitia pervenit: veritusque ne sine illo voluntati suæ satisfacere debuissent, statuit consilio [Ms., consilium] eorum festinando prævenire. Et quia ille eorundem locorum plenariam atque omnimodam notitiam habebat, blande illos alloquitur, hortaturque ut illuc simul veniant; et si Deus votis eorum favere dignaretur, communi consilio facerent quidquid eis videretur faciendum.

8. Assensi sunt ejus voluntati, tempusque id aggradiendi pari consensu constituunt. Tunc peracto jejunio triduo, noctu ad locum, nullo Romanorum civium sentiente, perveniunt; ingressive basilicam S. Tiburtii, primo atare illud, sub quo sacrum ejus corpus situm credebatur, aperire tentaverunt. Sed parum successit eorum voluntati molitio operis inchoati: nam monumentum, durissimo marmore constructum inermes id aperire conantium manus facile repellebat. Igitur, omisso illius martyris sepulcro, ad tumbam beatorum Marcellini et Petri descendunt; atque ibi, invocato Domino nostro Jesu Christo, et adoratis sanctis martyribus, lapidem, quo summitas sepulcri tegebatur, de loco suo levare moluntur. Quo sublato, vident sacratissimum sancti Marcellini corpus, in superioribus ejusdem sepulcri partibus

A positum, tabulamque marmoream ad caput positam, quæ titulo, quem continebat, evidens indicium dabat, cujus in eo loco martyris membra jacuissent. Quod, ut par erat, cum summa veneratione suscipientes levant, et munda sindone involutum diacono ferendum atque servandum tradunt. Ac ne ulla sublati corporis indicia remaneret, lapidem loco suo reponentes, in urbem ad hospitia sua revertuntur. Diaconus autem corpus beatissimi martyris, quod acceperat, juxta basilicam beati Petri apostoli, quæ vocatur ad Vincula, ubi et ipse domum habebat, se servare velle ac posse affirmans, fratri suo nomine Lunisoni ad custodiendum commisit; arbitratusque notario meo hoc satisfactum esse, cepit illum hortari ut, accepto corpore beati Marcellini, rediret in patriam.

B 9. Sed ille longe aliud meditabatur ac menteolvebat. Nam, ut mihi postea retulit, videbatur illi nequaquam sibi licere cum solo beati Marcellini corpore in patriam regredi; quasi nefas esset, ut corpus beati Petri martyris, qui ei socius in passione fuerat, et per quingentos et eo amplius annos in eodem sepulcro una cum illo requieverat, illo inde transeunte, ibi remaneret. Atque hac cogitatione mente concepta, tanta animi sui parturitione simul ac perturbatione laborabat, ut nec cibum capere, nec somno acquiescere dulce sibi videretur atque jucundum, nisi martyrum corpora, sicut in passione ac monumento conjuncta fuerant, sic etiam peregre profectura jungerentur. Sed de hoc qualiter fieri posset, vehementer ambigebat: noverat enim neminem a se Romanum inveniri posse, qui sibi ad hoc ullum ferret auxilium, sed ne talem quidem, cui hæc animi sui secreta auderet ostendere. In hac cordis anxietate constitutus, reperit quemdam monachum peregrinum, nomine Basilium, qui ante biennium de Constantinopoli Romam venerat, atque ibi in monte Palatino apud alios Græcos, qui ejusdem professionis erant, cum quatuor discipulis suis hospitium habebat. Hunc adiit, atque ei quam patiebatur sollicitudinem aperuit. Tum consiliis ejus animatus, et orationibus fretus, tantam accepit in corde suo constantiam, ut statueret rem, quamvis cum periculo capitis sui, celerrime experiri. Vocatoque ad se comite suo, Hildoini presbytero, cepit cum eo tractare ut iterum ad basilicam beati Tiburtii, sicut prius fecerant, clanculo pergerent, actumbam, qua Martyris corpus reconditum credebatur, aperire denuo molirentur.

10. Placuit consilium; assumptisque, quos secum adduxerant, pueris, hospite eorum penitus ignorante quo irent, clam noctu profecti sunt. Cumque ad locum ventum esset, votis pro re prosperanda ante ædis januam factis, ingrediuntur; divisisque sociis inter se, presbyter ad corpus beati Tiburtii quærandum in ipsius basilica cum aliquibus remansit; Raleicus cum reliquis in adherentem eidem ecclesiæ cryptam, ad beati Petri corpus accessit: apertoque sine ulla difficultate sepulcro, sacra sancti martyris membra, nullo prohibente, sustulit, et serico pulvi-

no, quem ad hoc paraverat, recepta diligenter inclusit. Interea presbyter, qui corpus beati Tiburtii quærebat, magno labore frustra consumpto, postquam se vidit nihil posse proficere, relicto opere, in cryptam ad Ralleicum descendit, et quid sibi faciendum esset, ab eo quærere cepit. Cui cum ille arbitrari se diceret quod sancti Tiburtii reliquæ essent inventæ, eique id de quo dicebat ostenderet — nam, paulo ante quam idem presbyter ad eum in cryptam venisset, reperit in eodem sepulcro, in quo sanctorum Marcellini et Petri sacra corpora jacuerunt, foramen quoddam rotundi schematis, trium ferme pedum longitudine introrsus excavatum, pedali amplitudine patens, et in eo minuti pulveris non modicam portionem repositam —, visum est ambobus quod hic pulvis de corpore beati Tiburtii, ossibus inde sublatis, remanere potuisset: et ob hoc, ut difficilius inveniretur, medio loco inter beatos Marcellinum et Petrum, in eadem tumba, fuisset repositus: conveniente inter eos ut eum presbyter sumeret, et pro reliquiis beati Tiburtii secum deferret.

11. His ita transactis atque dispositis, cum rebus, quas reppererunt, ad hospitia sua reversi sunt. Post hæc Ralleicus, cum hospite suo locutus, rogat ut sibi sacros beati Marcellini cineres, quos ei ad servandum commendaverat, reddat, seque in patriam redire volentem nulla non necessaria dilatione detineat. Cui ille non solum quod repetebat sine mora restituit, verum etiam de sanctorum reliquiis, in una ligatura collectis, haud parvam portionem mihi deferendam obtulit: et requisitus de nominibus eorum, mihi se illa dicturum, quando ad me venisset, respondit. Monuit tamen ut eadem veneratione, qua cæteræ sanctorum martyrum reliquæ colerentur, eo quod non minoris apud Deum essent meriti, quam beati Marcellinus et Petrus: et hoc me esse crediturum, cum primum ad me nominum illorum notitia pervenisset. Suscepit ille munus oblatum, atque id, ut sibi persuasum erat, sanctorum Martyrum corporibus sociavit.

CAPUT II.

Sacræ reliquæ per diversa loca delatæ in Michlinstadt, et post varias visiones in Mulinheim, postea Seligenstadt dictam.

12. Inito consilio cum hospite suo, sacrum illum ac desiderabilem thesaurum, in scriniis reconditum atque signatum, per Lunisonem fratrem ejus, cujus

* *Impressa Donnarum, seu Dominarum*: duæ enim erant Papia: S. Joannis Baptistæ ecclesiæ, quarum una a Theodelinda regina fuit magnificentissime exstructa et dotata, de qua Bernardus Scaccus Hist. Ticinens., lib. ix, cap. 5, eandemque Stephanus Breventanus, lib. iii, cap. 2, ait a Burgo cognominari, quia sit extra primum murorum ambitum; aut etiam a *Palade*. Aliud tamen vetus cognomen fuit: nam Paulus Diaconus, de Gestis Longobard. lib. iv, caput 49, de Gaudiberga regina, Theodelindæ filia, agens: « Hæc, inquit, id exemplum suæ genitricis, sicut illa in Modicia, sic et ista intra Ticinensem civitatem, basilicam in honorem B. Joannis Baptistæ construxit. » Scaccus addit lib. ix, caput 9, quod eam « in honorem sui

superius fecimus mentionem, neonem et presbyterum Hildoini, qui secum venerat, Papiam usque deportari fecit. Ipse cum eodem hospite suo Romæ substitit, oppertens atque auscultans per continuos septem dies, si de sublatis sanctorum corporibus aliquid ad notitiam civium pervenisset. Cumque vidisset nullam a quolibet extraneo de hoc facto fieri mentionem, latere illud existimans, post eos, quos præmiserat, sumpto secum hospite suo, profectus est. Quos cum Ticini, apud basilicam beati Joannis Baptistæ, quæ vulgo a *Domnanæ* vocatur, ac tunc ex beneficio regum ad meam pertinuit potestatem, adventum eorum prætolantes invenissent, statuerunt etiam ut et ipsi aliquot diebus ibi morarentur, et propter jumentorum, in quibus venerant, refectionem, et propter seipos ad longiorem viam præparandos.

13. In hoc morarum suarum articulo fama exiit legatos sanctæ Romanæ Ecclesiæ a pontifice ad imperatorem directos, illo brevi esse venturos. Itaque veriti de adventu illorum aliquid sibi incommodi, vel etiam impedimenti accidere posse, si se ibi deprehenderent, decreverunt ut quidam ex eis abeundo, adventum eorum festinando prævenirent [*Ms.*, præverterent]; alii in loco remanerent, et re de qua solliciti erant diligenter investigata, post eorundem legatorum abscessum socios suos, quos præmiserant, sequi properarent. Cum ita inter eos de hac re constitisset, Deusdona cum presbytero Hildoini legatos Romanos venientes præcessit, et Augustam Suessionum, ubi Hildoinum esse rebatur, quanta potuit festinatione contendit; Ralleicus vero cum thesauro, quem secum habebat, Papie remansit, expectans donec legati Sedis Apostolicæ præterirent, ut, illis Alpes transgressis, viam suam securius carpere potuisset. Veritus itaque ne presbyter Hildoini, qui cum Deusdona præcesserat, quique omnium, quæ apud eos gesta vel tractata fuerant, plenariam atque integram notitiam habebat, quia vaser ac lubricæ fidei videbatur, aliquid impedimenti sibi in via, qua ire dispositum habebat, machinari debuisset, altera sibi eundem judicavit; missoque ad me procuratoris nostri Ascoli puero cum litteris quibus me et de reversione sua, et de allatione thesauri, quem divinitus adjutus invenerat, certam ediceret, ipse, postquam Romanos ex conjectura mansionum quæ eis parabantur, Alpes superasse putavit, Papia relicta, sexta

sexus, Donnarum (id est mulierum) nuncupavit.

Quomodo autem aut quando hæc data sit monachis, atque ita in Eginhardi jurisdictionem venerit, Ticinensibus inlagandum relinquo: interim Platinam recte corrigi Scaccus, qui in Vita Joannis IV, illam ecclesiam Terracinæ adscripsit et in eundem errorem (cujus nulla uspirum occasio apparet) traxit Sabellicum.

^b Scriptor gestorum Ludovici Pii ad an. 826, hujus legationis meminit, et Ingelhemii auditam ait ad Kalendas Junias; eaque functos, Leonem Centumcellensem episcopum, et Theophylactum nomenclatorem, pro tunc Romano pontifice Eugenio II.

die ad ^a S. Mauritium venit. Ibiq̄ue, comparatis quæ ad hoc necessaria videbantur, sacra illa corpora, loculo inclusa, feretro imposuit; atque inde promovens, palam et aperte, cum adjutorio populi occurrentis, portare cœpit.

14. Ubi autem locum, qui Caput-Laci ^b vocatur, prætergressus, bivium ^c, quo itinera in Franciam ducentia dirimuntur, attingit; dexteriorem viam ingressus, per Alamannorum fines usque ad Solodorum, ^d Burgundionum oppidum, venit. Ibi obvios habuit, quos ego, post iudicium adventus illius mihi factum, de ^e Trajecto ei occurrere jussi. Nam ego tunc temporis juxta Scaldim fluvium in monasterio ^f S. Bavonis eram, quando litteræ notarii mei per puerum procuratoris nostri, cujus superius mentionem fecimus, mihi redditæ sunt. Ex quarum lectione de adventu Sanctorum certior factus, illico unum ex familiaribus nostris Trajectum ire, ibique presbyteros atque alios clericos, necnon et laicos secum sumere, ac Sanctis venientibus, ubicunque primum potuisset, obviam festinare præcepi. Et is nihil moratus, cum his quos secum duxerat in loco memorato, post paucos dies his, qui Sanctos adferebant, obviam: junctique simul, comitantibus jam atque hinc inde concurrentibus hymnicis populorum turmis, cum ingenti omnium lætitia, ^g Argentoraturn urbem, quæ nunc Strasburg appellatur, celeriter veniunt. Inde per Hrenum secunda aqua navigantes, cum ad locum, qui ^h Portus vocatur, venissent, [*Ms. add. in*] orientalem fluminis ripam egressi, quinta mansione ad locum ⁱ Michilinstadt nuncupatum, cum immodica hominum in Dei laudibus exsultantium multitudine, perveniunt. Is locus est in eo saltu Germaniæ, qui tempore moderno ^j Odanwald appellatur, et distat a Mæno flumine circiter leucas sex. In quo cum basilicam noviter a me constructam, sed nondum dedicatam invenissent, in hanc illos sacros cineres intulerunt, et velut ibi perpetuo permansuros deposuerunt.

15. Cumque id mihi fuisset allatum, confestim illuc, quanta potui celeritate ^k venire festinavi. Ubi, cum, triduo post adventum nostrum exacto, quidam

^a Agannum intelligit, ubi S. Mauritius cum Thebeis martyrio coronatus, nomen loco dedit, ut dicitur 22 Septembris: est autem locus Sabaudia ad Rhodanum, 9 circiter leucis distans Seduno Melvetiorum, quod ei ad orientem jacet.

^b Lacus Lemanus seu Genevensis, initium sumit ad oppidum Neuville, ita forsam mutato nomine hic dictum, 5 leucis infra S. Mauritium.

^c Bivium hoc haud longe ultra lacum concipio, distinctiorem notitiam libenter a locorum peritis accepturus.

^d Hoc tempore Solodorum seu Solodurum est urbs federatorum Helvetiorum, quorum tota ditio olim inter Alamannos et Burgundos divisa fuit, sic ut horum pars etiam minor Burgundia diceretur. Distat autem Solodurum ab oppido S. Mauritii plus quam 40 leucis in boream.

^e Trajectum ad Mosam infra Leodium intelligitur.

^f S. Bavonis monasterium erat in urbe Gandensi, quo loco castrum nunc est erectum: nam et hanc

A puer Ratleici, jubente eo, officio vesperarum completo, cæteris exeuntibus, solus in ecclesia remansisset, et, clausis januis, juxta illa sacra corpora in parva cellula quasi vigilaturus concedisset, subitaneo somno depresso, vidit quasi duas columbas per dexteriorem absidæ fenestram volando intrare, et in culmine lecti super ipsa Sanctorum corpora considere: quarum altera tota alba, altera cani et albi coloris mixturæ variæ videbatur. Cumque in eodem culmine diutius deambularent, et consuetum columbis gemitum vicissim velut colloquentes ederent, rursus per eandem fenestram egressæ, non comparuerunt. Secutaque vox supra caput pueri sonuit: « Vade, inquit, et dic Ratleico ut indicet domino suo, quia isti sancti Martyres nolunt ut eorum corpora in hoc loco requiescant: alium enim elegerunt, ad quem celeriter migrare dispositum habent. » Hujus vocis auctor ab eo videri non potuit; qua tamen finita, evigilavit, somnoque excitus, reverso ad basilicam Ratleico, quid vidisset indicavit. At ille in crastinum, ubi me primum convenire potuit, quid sibi puer suus retulisset, mihi nuntiare curavit. Ego autem, licet hujusce visionis arcanum spernere non auderem, statui tamen operiendum alicujus signi certioris indicium; atque interim illos sacros cineres, de linteis in quibus ligati venerant sublatis, sericis ac novis pulvinis insuere feci. Cumque in eorum inspectione reliquias beati Marcellini minoris quantitatis quam sancti Petri esse cernerem, arbitratus sum eum in statura corporis sui minoris fuisse mensuræ quam sanctum Petrum. Sed hoc aliter se habere furtum postea patefactum approbavit: quod ubi, vel quando, vel a quo, vel qualiter admissum ac proditum sit, suo loco dicturus sum: nunc ordo narrationis inchoatæ texendus atque tenendus est.

16. Igitur postquam illum magnum atque mirabilem, omnique auro pretiosorem, inspexi thesaurum, locus, in quo idem continebatur, propter vilitatem materiæ, de qua compactus erat, cœpit mihi oppido displicere. Quem emendare cupiens, quadam die, post completum vespertinum officium, præcepi mihi

abbatiam, eique vicinam S. Petri in monte Blandinio, Eginhardus tenebat, qui utriusque in suis epistolis meminit.

^g Iter Soloduro Strashurgum, civitatem ad Rhenum sitam, atque Alsatiæ metropolim, censetur esse leucarum circiter 50.

^h Videtur hic portus inventendus paulo infra Neckari et Rheni confluentes, id est, infra Mannheim, unde 8 circiter leucis distat, qui signatur locus. Mansiones autem hic dicuntur, quæ Germanis *Rast*, loca quietis, et sesquihora fere ab invicem distant, ad commoditatem onera portantium instructa reclinatoriis, 4 fere pedes elevatis a terra.

ⁱ Michelstadium, seu Michelstad in comitatu hiberno Erpachensi.

^j Hodie *Ottewald*.

^k Emepso circiter 120 leucarum itinere, quantum Gandavum (ubi tunc erat Eginhardus) distat Michelstadio: adeo ut, si mense Octobri illatæ illuc reliquias sunt, credi possit Ratleicus huc appulisse mense Novembri, vel etiam Decembri.

ex ædituis, u. mensuram loculi virga collectam mihi afferret. Cum ille hoc facturus cereum accenderet, et circumpendentia pallia, quibus idem locus tegebatur, subleuaret, animadvertit loculum mirum in modum humoresanguineo undique distillantem; et rei nouitate perterritus, hoc quod viderat propere mihi nuntiare curauit. Tum ego, cum his qui aderant sacerdotibus accessi, et illud stupendum atque omni admiratione dignum miraculum aspexi. Nam ut columnæ atque abaci vel signa marmorea, pluvia instante, sudare accircumfluere solent, sic locus ille, qui sacratissima corpora continebat, vero cruore madens, et ex omni parte perfusus inventus est. Terruit nos insolita et nunquam prius audita miraculi species. Quapropter, inuito consilio, triduanum jejunium cum supplicationibus facere decreuimus, ut ex reuelatione diuina scire mereremur, quid sibi vellet, quidve faciendum moneret magnum illud et ineffabile prodigium. Itaque peracto illo triduo jejunio, cum jam advesperasceret, humor ille cruoris horrendi subito cœpit arescere; ac mirum in modum, qui per continuos septem dies more perennis aquæ sine intermissione distillabat, sic intra paucissimas horas exsiccatus est, ut eo noctis tempore (nam Dominica erat) quo signo dato ad antehicanum officium celebrandum ecclesiam intrauimus, nullum jam in loculo vestigium illius possit inueniri. Lintea vero, quæ circa loculum pendebant, ut [Ms., et] eodem fuerunt humore respersa, ita ut erant sanguineis maculis infecta, seruare iussi: in quibus adhuc magnum illius inauditi portentis paret indicium. Constat enim humorem illum saporis fuisse subsalsi, ad lacrymarum videlicet qualitatem, et tenuitatem quidem aquæ, colorem autem veri sanguinis habuisse.

17. Eadem nocte cuidam ex pueris nostris, nomine Ruodlando, per quietem duo iuvenes visi sunt adstitisse, qui ei, ut ipse testatus est, de transferendis sanctorum corporibus multa mihi dicenda mandauerunt; et ad quem locum, vel qualiter id fieri deberet, ostenderunt: et ut hoc mihi sine mora fuisset nuntiatum, terribiliter comminando præceperunt. Qui mox ut me adire potuit, omnia quæ iussus fuerat mihi intimare curauit. Quibus auditis, curis ingentibus æstare, et quid mihi esset agendum animo tractare cœpi: utrum iterum jejunia et supplicationes celebrandæ, ac Deus rursus pro nostra curiositate sollicitandus; an aliquis, Deo devote ac perfecte seruans, esset quærendus, cui anxietatem cordis nostri et curarum nostrarum querimonia indicare, quemque rogare potuissemus, ut orationibus suis a Deo nobis hujus rei manifestationem impetraret? Sed ubi vel quando ille talis Christi famulus a nobis posset inueniri, præsertim in illa regione, in qua tametsi quædam cœnobîa ab eo loco, in quo eramus, haud longe posita esse constabat, tamen, propter rudem in his locis ejus conversationis institutionem, aut rarus aut nullus erat, de cujus sanctitate tale aliquid vel tenuis fama loqueretur. Interea dum his anxietus curis

* Ostheim, notatur ad exitum silvæ Ottonianæ, tribus fere leucis antequam veniatur Selingestandum.

A sanctorum martyrum suffragium implorasset, atque omnes qui una nobiscum erant, ut idem facerent, sedulo commouissem, factum est ut per continuos [Ms. add. duodecim] dies nulla nox præteriret, in qua vel uni vel duobus, vel etiam tribus sociorum nostrorum, in somnis reuelatum non fuisset, quod illa sanctorum corpora de eo loco in alium essent transferenda. Ad extremum autem cuidam presbytero de his qui ibi nobiscum erant, nomine Hildfrido, apparuit in visione, ut ipse fatebatur, vir quidam habitu sacerdotali, canitie veneranda conspicuus, candida veste indutus, qui eum talibus verbis compellavit: « Cur, inquit, Eginhardus tam duri cordis tantæque obstinationis est, ut tot reuelationibus non credat, ac tot monita, ad se diuinitus missa, ardetretur esse contemnenda?

B Vade et dic ei, quia hoc, quod beati martyres de suis corporibus fieri desiderant, infectum remanere non poterit. Quamvis ille hactenus voluntatem eorum in hac re facere distulisset, etiam nunc, si non velit ut hujus facti meritum ad alium transeat, festinet eorum adimplere jussionem; et ad locum, quem ipsi elegerunt, corpora illorum deportare non negligat.

18. Post has aliasque multumodas ad me perlatis admonitiones, visum est mihi illam sacrorum cinerum translationem non esse diutius differendam; ac proinde, inuito concilio, decreuimus ut id, quanto celerius fieri potuisset, perficere certaremus. Igitur omnibus, quæ ad hanc deuotionem necessaria videbantur, raptim et cum summo studio præparatis, prima luce, post completum matutinum officium, sacrum illum et inestimabilem thesaurum, cum ingenti luctu ac mœrore illorum qui in loco erant remansuri, sustulimus, atque iter ingressi portare cœpimus, comitante nos pauperum turba, quæ illo per eos dies ob eleemosynam accipiendam undecunque confluerat: nam circa manentes populi, quid apud nos ageretur, penitus ignorabant. Erat cœlum grave sordidis nubiibus, et quæ in ingentem pluuiam cito resolui possent, nisi id diuina virtus fieri prohiberet: nam tota nocte illa in tantum, sine intermissione, pluebat, ut nobis iter illud ea die inchoari posse minime videretur. Sed illam nostram dubitationem, ex infirmitate fidei venientem, superna gratia per suorum merita sanctorum, longe aliter atque existimauimus, habere se fecit; quando viam, per quam incessimus, in aliam quam sperabatur qualitatem vidimus fuisse commutatam: nam et luti parum inuenimus, et rivos, qui in tam grandi ac jugi pluuiâ, ut ea nocte erat, crescere solebant, pene nihil creuisse reperimus. Ubi vero de saltu egressi, proximas villas accessimus, frequentibus obuiorum ac Deo laudes dicentium turbis excipimur: qui nos per octo fere leucarum spatium comitati, nobis ac nostris et in sacro onere ferendo devoti adjuutores, et in diuinis laudibus dicendis impigri facere concenteros.

19. At ubi vidimus, quod ea die ad locum destinatum pervenire non poteramus, divertimus ad villam a Ostheim appellatam, quæ viæ nostræ contigua

cernebatur; et inclinante jam vespera, in basilicam B. Martini, quæ in eadem villa est, sancta illa corpora intulimus: et sociis nostris ad excubias ducendas ibi dimissis, ego cum paucis, ad locum quo tendebamus, festinando præcessi; et ea, quæ ad receptionem sanctorum corporum usus postulabat, per noctem preparavi. Ad basilicam vero, in qua illorum sacrosanctum thesaurum dimisimus, sanctimonialis quædam paralytica, nomine Ruodlang, de monasterio Makesbah, quod ab eadem ecclesia unius lætæ spatio disparatum erat, ab amicis suis ac propinquis in carro adducta, cum juxta feretrum sanctorum inter cæteros vigilans atque orans pernoctaret, recepta omnium membrorum sanitate, propriis pedibus, nullo sustentante, vel quolibet modo adminiculante, ad locum unde venerat, in crastinum regressa est.

20. At nos albescente cælo surgentes, sociis nostris venientibus obviam ire perreximus; habentes nobiscum immodicam vicinorum nostrorum multitudinem, qui fama adventus sanctorum exciti, ad hoc primo diluculo pro foribus nostris constiterunt, ut una nobiscum sanctis obviam procederent. Et occurrimus eis in eo loco, ubi a Gaspentia fluviolus Mæno miscetur. Inde pariter incedentes, ac Domini nostri Jesu Christi misericordiam collaudantes, sacras illas beatissimorum Martyrum exuvias ad b Mulinheim superiorem — sic enim moderno tempore locus ille vocatur — cum magna omnium qui ibi adesse potuerunt lætitia et exultatione, detulimus: sed præ nimia populi multitudine, quæ præcedens cuncta compleverat, neque ecclesiam adire, neque feretrum in eam inferre valuimus: idcirco in campo adjacente, atque in loco editiore, altare sub divo ereximus; ac feretro pone altare deposito, missarum solemniam celebravimus. Quibus expletis, ac multitudine ad sua recedente, in ecclesiam a beatis Martyribus jussam, eorum sacratissima corpora intulimus; ac, feretro propter altare locato, iterum missam celebrare curavimus. Ibiq; inter celebrandum, puer quidam, annorum circiter quindecim, nomine Daniel, de pago Portiano, qui illuc inter alios pauperes mendicando venerat, atque ita curvus erat, ut nisi supinus atque jacens cælum aspicere nequivisset, ad feretrum accessit; ac subito, velut ab aliquo impulsus, corruit. Cum, ut diu velut dormienti similis jacuisset, correctis omnibus membris, et recepta firmitate nervarum, coram oculis nostris surrexit incolumis. Facta sunt hæc decimo sexto kalendas februarias c, et erat

A ejus diei tanta et tam clara serenitas, ut æstivi splendorem solis adæquaret; atque ipsius aeris tam mitis atque jucunda tranquillitas, ut veris temperiem apertitate blanda præcederet.

21. Postridie vero sacra beatorum martyrum corpora novo loculo recondita, in absida basilicæ locavimus; et, sicut in Francia mos est, superposito ligneo culmine, linteis ac sericis palliis ornandi gratia conteximus, apponentes altare; ac duo vexilla dominicæ passionis, quæ in via feretrum præcedere solebant, hinc atque inde erigentes, locum illum divinis officiis celebrandis, pro modulo paupertatis nostræ, idoneum atque aptum facere curavimus; ordinatisque clericis d, qui inibi assidue et excubias ducerent, ac divinis laudibus dicendis curam solerter impenderent. Ipsi non solum nostra sponte, sed etiam regali diplomate, quod nobis in via obviam venerat, evocati, Domino iter nostrum prosperante, ad palatium e sumus cum magna exultatione regressi.

CAPUT III.

Aliquæ reliquiæ sancti Marcellini, olim ablatae, impetrantur, et ad alia loca transferuntur. — Miracula facta.

22. Transactis admodum paucis, postquam ad comitatum f veneram, diebus, ego, secundum consuetudinem aulicorum maturius surgens, primo mane palatium petii. Ibi cum ingressus, Hildoinum, cujus libro superiore mentionem feci, ante fores regii cubiculi sedentem, atque egressum principis operientem, invenissem, ex more salutatum surgere, atque ad quamdam fenestram, de qua in inferiora palatii spectus [Ms., prospectus] erat, mecum accedere rogavi. Ad quam pariter stando incumbentes, de translatione sanctorum martyrum, Marcellini et Petri, nec non et de miraculo, quod in fluxu cruoris, quo loculum eorum septem diebus sudasse commemoravi, ostensum est, mirando multa sumus locuti. Cumque ad id loci sermocinando venissemus, ut etiam de vestimentis, quæ cum corporibus eorum inventa sunt, mentio fieret; atque ego miræ subtilitatis vestem beati Marcellini fuisse dicerem; ille, velut qui rem æque ut ego notam haberet, vera me de vestibus dixisse respondit. Hic ego stupefactus atque admirans, percontari cœpi, unde illi hæc vestimentorum, quæ nunquam viderat, notitia contingere potuisset. At ille me intuitus, paululum siluit, ac deinde: « Satius, inquit, esse arbitror, ut per me cognoscas, quod, me tacente, tamen per alios celeriter es cogniturus, et ego illius rei sim proditor simplex, quam fortasse alter si pro-

quot, interim ibi deservituros, ordinare; monasterium tamen vivente adhuc Eginhardo factum, colligit Mabilio ex ejus epist. 4, ubi Werdricus quidam Fuldensis monachus, per sui abbatis licentiam, dicitur Selingenstadii conversatus: quæ licentia hæud ita facile data fuisset, si nullos tum monachos locus habuisset.

e Intelligitur Aquisgranense, ubi tum Ludovicus Pius Imp. residebat.

f Hæc ad annum 827 peracta fuisse censuit Baronius, qui eadem retulit. Comitatus autem hic dicitur curia imperialis, tunc, ut dixi, Aquisgrani manens.

a Utique inter Selingenstadium et Aschaffenburgum; quamvis nullum ibi rivulum exprimant tabulæ topographicæ, nedum Gaspentia nomen.

b Mulinheim, est Selingenstadt.

c Festo scilicet sancti Antonii, eo anno 827 cadente in feriam quintam.

d Putat Mabilio, quod Eginhardus, hoc in opere, clericorum nomine monachos intelligat, aut certe dicendum est, inquit, clericos primum, postea monachos institutos fuisse eo in loco. Posterior conjectura magis genuina mihi videtur: nec etiam tam facile fuit statim monasterium condere, quam clericos ali-

diderit, non simpliciter enuntiabit, neque enim potest, quia sic natura comparatum est, ut hoc quisquam veraciter dicere nequeat, cujus notitiam non per se ipsum, sed aliorum relatione fuerit assecutus. Tuæ tantum fidei committo, qualiter inde mecum acturus sis, postquam meo relatu omnem rei gestæ veritatem agnoveris.)

23. Cui cum me non aliud acturum, quam quod inter nos conveniret, brevi sermone respondi: « Presbyter, inquit, ille, qui ad deferendas beati Tiburtii reliquias Romam meo jussu profectus est, cum id, propter quod ille venerat, ita ut volebat perficere nequivisset, jamque notarius tuus, acceptis, de quibus loquimur, sanctorum martyrum reliquiis, domum redire statuisset, iniiit cum illo consilium, ut illo Romæ paululum moras faciente, ipse, cum Junisone^a fratre Deusdonæ, et cum hominibus ejus, qui illos sacros cineres ferre debebant, Papiam usque præcederet, ibique illius ac Deusdonæ præstolaretur adventum. Placuit ambobus ista conventio, illisque Romæ substantibus, [*Ms.*, remanentibus], presbyter cum Lunisone ac pueris reliquias ferentibus, Papiam proficiscitur. Quo cum esset perventum, scrinia sacros cineres continentia in ecclesia tua pone altare sunt posita, atque ab excubantibus in eadem basilica, clericis ac laicis, diligenti solertia custodita. Quadam vero nocte, cum et ipse inter cæteros ad easdem excubias in ecclesia vigilaret, contigit, ut ipse asserit, circa mediam fere noctem, ut, obripiente paulatim somno, universi qui intra eadem basilicam vigilandi gratia convenerant, præter se solum, obdormirent. Tum sibi in mentem venisse, visumque fuisse non sine magna quadam causa factum ut tot hominibus tam subitaneus sopor obrepserit: ratusque sibi oblata occasione utendum, surrexit, atque accenso lumine, ad scrinia silenter accessit. Tum filis sigillorum admota cerei flamma crematis, scrinia sine clave celeriter aperuit; ac de utroque corpore portionem, quæ ei videbatur, accipiens, sigilla, ut erant integra, filorum crematorum summis partibus annectit; nulloque id factum sentiente, in loco suo resedit. Post hæc sublatis tali furto sanctorum reliquiis, cum ad me fuisset reversus, detulit: primoque illas non sancti Marcellini vel Petri, sed sancti Tiburtii esse asseveravit. Deinde cum nescio quid vereretur, secreta mecum locutus, quorum sanctorum essent reliquiæ, quoque modo eas fuisset adeptus, patenter aperuit. Habemus illas apud S. Medardum in loco celebri honorifice collocatas, ubi ab omni populo cum magna veneratione coluntur; sed utrum eas nobis habere liceat, in tuo manet arbitrio.)

24. His auditis, recordatus sum quid in itinere, quo proxime ad palatium proficiscebam, a quodam hospite meo audiverim. Qui inter cætera, quæ mecum loquebatur: « Nunquid nosti, ait, qualis de sanctis martyribus, Marcellino et Petro, per hanc regionem

A fama dispersa sit? Cumque id me moerere responderem, tum ille: « Dicunt, inquit, qui de sancto Sebastiano^b veniunt, quod presbyter quidam Hildoini abbatis, qui una cum notario tuo Romam profectus est, cum inde reverterentur, et, in quodam loco, communi diversorio uterentur, tuis omnibus ebrietate ac somno depressis, et id quod agebatur penitus ignorantibus, scrinia, quibus sanctorum corpora continebantur, aperuisset, eaque inde sustulisset, atque abiens Hildoino detulisset, et modo apud S. Medardum sint: in scriniis vero tuis parum quiddam sacri pulveris remansisse, quod ad te per notarium tuum perlatum sit. » Horum reminiscens, eaque cum his quæ ab Hildoino dicebantur conferens, non modica mentis perturbatione commotus sum; ob hoc præcipue, quia nondum inventum habebam consilium quo illam execrabilem atque astutia diaboli ubique divulgatam famam extinguere ac de cordibus deceptæ multitudinis depellere potuissem. Illud tamen optimum judicavi ut Hildoinum rogarem id ipsum mihi reddere, quod de meis scriniis sublatum, et ad se delatum atque a se receptum, post illam spontaneam confessionem, negare non poterat. Quod etiam quanta potui instantia facere curavi; et licet ille paulo durior ac difficilior, quam optaveram, in assensione fuisset, victus tamen est sedulitate precum mearum, cessitque improbitati meæ, qui se paulo ante nullius jussioni, in hac præsertim causa, cessurum pronuntiaverat.

25. Interea missis ad Raticum et Lunisonem litteris—erant enim in eo loco, ubi Martyrum corpora collocavi—qualis per totam pene Galliam de iisdem sanctis martyribus fama esset, eis indicare curavi: commonefaciens eos ut cogitarent si aliquid tale vel simile his, quæ Hildoinus de facto presbyteri sui asserbat, in via eorum factum advertere vel reminisci potuissent. Qui statim ad me in palatium venientes, valde disparem his, quæ Hildoinus dicebat, fabulam detulerunt. Nam in primis omnia, quæ presbyter ille Hildoino retulerat, falsa esse testati sunt; neque ullam postea quam Roma exierunt, vel illi presbytero vel cuilibet alteri datam fuisse occasionem, per quam ad ejusmodi facinus perpetrandum aditum habere potuisset. Sed hoc ipsum quod de sacris Martyrum cineribus aliter atque debuerat accidisse constabat, Romæ, in domo Deusdonæ, per avaritiam Lunisonis et vafricitiam memorati presbyteri contigisse, eo videlicet tempore quo corpus beati Marcellini, de tumba sua sublatum, in domo Deusdonæ servabatur, modumque facti talem fuisse dixerunt. Memoratus ille Hildoini presbyter, spe, quam de sancti Tiburtii corpore adipiscendo conceperat, frustratus, ne omnino vacuus ad dominum suum reverteretur, quod fide non poterat, fraude assequi molitus est. Nam Lunisonem aggressus, quia pauperem ac proinde cupidum esse cognoverat, oblati ei quatuor aureis nummis,

^a Hic jam quater *Junio* scribitur, usque ad num. 25., ubi iterum recurrit *Lunio*.

^b Scilicet ex monasterio et ecclesia S. Medardi,

ubi reliquiæ sancti Sebastiani collatæ erant: ita rursum infra, num. 87, quidam ductus dicitur ad S. Sebastianum.

quisque argenti solidis, ad proditionem faciendam illexit. Accipiens enim oblatam pecuniam, arcam, in qua corpus beati Marcellini erat a Deusdona depositum atque inclusum, aperuit, et illi nequissimo nebuloni auferendi ex ea quod vellet, qualem ipse optaverat, potestatem fecit. Nec ille in ea rapina parvus fuit: nam tantum de sacris beati Martyris cineribus sustulit, quantum vas sextarii mensuram habens, capere posse videbatur. Hoc eo modo factum esse, ipse qui id cum memorato presbytero machinatus est Luniso, pedibus meis provolutus, flendo testatus est.

26. Tum ego, rei veritate comperta, Ratleicum ac Lunisonem eo unde venerant redire præcepi. Ac deinde cum Hildoino locutus, conventionem inter nos facta, quando sacræ mihi reliquæ redderentur, duos clericos de domo nostra, Hiltfridum videlicet ac Filimarum — alter presbyter, alter subdiaconus ^a erat — ad recipiendas eas Augustam Suessionum ^b pergere iussi: mittens per eosdem ad locum, de quo eadem reliquæ auferendæ erant, benedictionis gratia, nummos aureos numero centum. Qui ubi ad monasterium S. Medardi in die Palmarum ^c venissent, per triduum ibi morati sunt: et recepto illo, propter quem missi fuerant, incomparabili thesauro, comitantibus secum duobus ex eodem monasterio fratribus, quanta potuerunt celeritate, ad palatium reversi sunt; reliquias tamen non mihi, sed Hildoino detulerunt. Quas ille recipiens, in oratorio domus suæ fecit custodiri, usque dum, transactis Paschalis festi occupationibus, vacuum tempus haberet, quo mihi id, quod reddendum erat, priusquam redderet, ostendere potuisset. Completisque post sanctum Pascha octo vel eo amplius diebus, cum rex venandi gratia de palatio fuisset egressus, Hildoinus, secundum quod inter nos convenerat, memoratis reliquiis de oratorio suo, ubi servabantur, sublatis atque basilicæ S. Dei genitricis illatis, altariquæ superpositis, me ut eas susciperem fecit acciri. Tum capsam, in qua reliquæ continebantur, aperiens, ostendit mihi ut viderem quid esset, quod et ille redderet, et quod ego reciperem.

27. Exin sublatis de altari eandem capsam manibus meis imposuit, dataque oratione competenti, præcentoris etiam officio functus, antiphonam laudi martyrum convenientem clericis ad psallendum paratis imposuit; nosque cum illo inæstimabili thesauro recedentes, usque ad ostium basilicæ concinendo prosecutus est. Processimus inde paulatim cum crucibus et cereis, laudantes Domini misericordiam, usque ad oratorium, quod erat in domo nostra, vili opere constructum; eique, quia aliud ibi non habebatur, illas sacras reliquias intulimus. In illa vero processione nostra, quam de basilica usque

A ad oratorium nostrum nos fecisse dixi, quid miraculi acciderit, censeo non esse tacendum. Egreredientibus enim nobis de ecclesia, laudemque Domino Deo nostro excelsa voce canentibus, tantæ vis suavissimi odoris eam partem vici Aquensis, quæ ab ecclesia ad occidentem respicit, totam implevit, ut illa fragantia pene omnes ejusdem partis habitatores, itemque universi, qui pro quibuslibet causis atque negotiis eadem in parte fuerant constituti, ita divinitus commoverentur, ut omissis, quæ in manibus habebantur operibus, cuncti cursu rapidissimo primo ad ecclesiam, deinde quasi per vestigium ad oratorium nostrum, in quod illas reliquias illatas esse audierant, summopere festinarent. Fit immodicus intra septa nostra exultantis simul atque admirantis populi concursus; et cum magna pars eorum, qui confluxerant, id quod agebatur quid esset ignoraret, gaudium et exultatione repleti, Dei omnipotentis misericordiam collaudabant.

28. Postquam autem, fama crebescente, divulgatum est reliquias sancti Marcellini martyris in eum locum esse delatas, non solum de eodem vico Aquensi, et vicinis atque adjacentibus villis, verum etiam de longinquioribus locis ac pagis adeo frequens atque immanis multitudo congregata est, ut nobis ad officium in eodem oratorio celebrandum, præter vespertinas horas atque nocturnas, haud facilis pateret introitus. Adducebantur undique debiles, et variis affecti languoribus, circa oratorii parietes, a propinquis suis atque amicis collocabantur. C Videres ibi pene omnia infirmitatum genera, per virtutem Christi Domini, et per meritum beatissimi martyris, in omni sexu et ætate curari. Cæcis visus, claudis incessus, surdis auditus, mutis sermo redditur; paralytici etiam, et qui totius corporis viribus destituti, alienis manibus apportati sunt, sanitate recepta, propriis pedibus ad sua revertebantur ^d.

29. Hæc ubi ad regias aures relatione Hildoini perlata sunt, statuit primo ut ad palatium regressus, oratorium nostrum, in quo hæc fiebant, martyrem venerabundus accederet: sed ne id faceret, eodem Hildoino suggerente, prohibitus, ad majorem basilicam reliquias deferri præcepit, ibique delatas, humili supplicatione veneratus est, celebratisque missarum solemnibus, obtulit beatis martyribus, Marcellino et Petro, quoddam prædiolum, situm juxta fluvium Aram, vocabulo Ludovesdorf ^e, habens mansos quindecim et vinearum aripennes novem. Obtulit et regina cingulum suum, ex auro et gemmis factum, pensans libras tres. Quibus expletis, relatæ sunt reliquæ ad locum suum, in oratorium videlicet nostrum, fueruntque ibi diebus quadraginta vel eo amplius ^f, usque dum imperator palatio egrediens,

in Juliacensi ducatu oriens, per Eyfliam intrat diocesim Coloniensem; seque Rheno immergit inter Coloniam et confluentiam, ad Zunichium oppidum.

^f Ergo usque ad exitum Maii, vel initium Junii.

^a Aliquibus diaconus.

^b Surio Suessorum.

^c Ergo 14 Aprilis: nam Pascha eo anno 827 celebrandum erat 21.

^d Aliqua ex miraculis infra toto capite sexto referuntur.

^e Surio Ludovestropf. Fluvius Ara, cui adjacet,

venandi gratia, solemniter silvas peteret. Quo facto, et nos comparatis, quæ ad profectorem nostram necessaria videbantur, cum eisdem reliquiis de vico Aquensi promovimus. In ipso autem nostræ egressionis articulo, cum missarum solemniter celebrarentur, anus quædam in palatio notissima, annorum circiter octoginta, nervorum contractione laborans, in conspectu nostro curata est. Quæ, ut ipsa narrante didicimus, per quinquaginta annos hoc morbo detenta, more quadrupedum, genibus manibusque nitendo, officium ambulandi reptando impleverat.

30. Inde iter ingressi, suffragantibus sanctorum meritis, sexto decimo [*Ms.*, sexto demum] die Mulinheim vicum, in quo sacros beatorum martyrum cineres ad comitatum profecturi dimisimus, Domino adjuvante pervenimus. In quo itinere quantum gaudii, quantumque lætitiæ, de illarum adventu reliquiarum, populis in eadem via consistentibus accesserit, neque mihi silendum est, nec tamen ita ut fuit, plene dici atque enuntiari potest. Dicendum tamen est, ne res ad Dei laudem maxime pertinet, quasi per desidiâ, silentio suppressa videatur. Ac primum quidem gestit animus id referre, quod, palatio egressi, in multorum præsentia nos vidisse reminiscimur. Vurmus^a dicitur fluviolus, duobus fere passuum millibus ab Aquensi palatio distantem habens pontem. Ad quem venientes, propter multitudinem quæ nos eousque de palatio prosequatur, jamque redire volebat, ut orandi locum haberet, parumper constitimus. Ibi quidam de orantibus cum alio ad reliquias accedens, sociumque respiciens: « Propter amorem, inquit, atque honorem hujus sancti, ære alieno, propter quod te mihi obnoxium esse non ignoras, absolvo. » Dehebat enim ei, ut ipse fatebatur, dimidiam argenti libram. Itemque alter socium suum manu comprehensum ad reliquias trahens: « Patrem, ait, meum occidisti, ac proinde inimici eramus ad invicem; nunc autem, propter amorem atque honorem Dei, et hujus sancti, deposita simultate, fœdus tecum jungere atque inire volo, ut abhinc in futurum perpetua inter nos amicitia permaneat: sitque hic Sanctus conductæ in invicem charitatis testis, et ultor in eum, qui hanc pacem prior irrumpere tentaverit! »

31. Hic illa turba, quæ nobiscum de palatio fuerat egressa, adoratis atque osculatis sacris reliquiis, cum multis lacrymis, quas præ nimio gaudio continere non poterat, domum revertitur: alia multitudine, quæ ibi nobis obviavit, nos comitante, atque *Kyrie eleison* sine intermissione cantante usque ad eum locum, in quo similiter ab aliis occurrentibus excipiebamur; quæ tunc similiter, ut prior, supplicatione facta, ad sua reversa est. Hoc modo per singulos dies, a prima luce usque ad vesperam, comitantibus ac Domino Christo laudem dicentibus

^a Vulgo *Worm*, haud longe supra civitatem exoriens, ac circa Hensbergam Ruræ influens. Mabilio, nescio quo errore, *Wimio* legit, ad eumque locat

A populorum turbis, ab Aquensi palatio usque ad memoratum Mulinheim vicum, Domino iter nostrum prosperante, pervenimus. Atque ibi illas reliquias super altari, pone quod locus sacros martyrum cineres continens positus erat, gemmata capsula recondita collocavimus; fueruntque ibi sic positæ, usque dum nos mense novembrio ad palatium ire parantes, per revelationem admoniti sumus, ne prius de illo loco proficisceremur, quam eas corpori, de quo sumptæ erant, conjungeremus. Qualiter autem revelatum fuerit, ut hoc fieri deberet, non est silentio transeundum; quia non solum somnio, ut fieri solet, sed etiam signis quibusdam ac terroribus, ad vigilantium curam pertinentibus, ostensum est, beatos martyres omnimodis voluisse ut in hac re jussio illorum fuisset adimpleta.

32. Erat unus de clericis, qui ad excubias basilicæ deputati fuerunt, nomine Landolphus, cui tunc signi tangendi cura commissa fuerat, habens stratum suum juxta australem basilicæ januam. Qui cum, secundum consuetudinem nocturni ac matutinalis officii, solemniter surgeret, signumque moveret, completoque ante lucem eodem officio, rursus dormire vellet, clausis ecclesiæ foribus, coram sanctis martyrum cineribus supplicandi gratia se prostravit. Ibi cum psalmum quinquagesimum, ut ipse asserit, dicere inciperet, audivit juxta se in pavimento velut sonitum pedum hominis, huc atque illuc ibidem deambulantis. Consternatusque pavore non minimo, erexit se paululum in genua, et in omnem partem circumspicere cœpit, æstimans aliquem de pauperibus, clausis ecclesiæ januis, in quolibet angulo delituisse. Cumque nullum alium quam se solum intra parietes basilicæ esse cerneret, iterum se ad orationem inclinavit, ac psalmum, quem prius inchoaverat, repetivit; sed, antequam unum ejus versum complere potuisset, capsula quæ altari imposita sacras beati Marcellini reliquias continebat, repentino crepitu tam vehementer insonuit, ut quasi malleo percussa dissiluisse putaretur. Duo quoque ostia basilicæ, quæ jam clausa erant, occidentale videlicet atque australe, velut aliquo pulsante atque impellente, simili modo sonuerunt

33. Quibus exterritus ac stupefactus, cum quid sibi agendum esset penitus ignoraret, surgit ab altari, et in lectum suum se pavitando projecit; subitoque sopore depressus, vidit sibi quemdam ignoti vultus virum assistere, qui se talibus verbis compellaret: « Certum ne est, ait, Eginhardum sic ad palatium properare velle, ut reliquias sancti Marcellini, quas huc detulit, prius in locum, de quo sublata fuerant, non reponat? » — Cum ille se hujus rei ignarum esse respondisset, — « Surge, inquit, primo diluculo, eique ex auctoritate Martyrum præcipe, ne hinc abire vel alicubi pergere præsumat, antequam reliquias illas loco suo restituat. » Expergefactus surrexit, et

Mulinheimium vicum, contra expressam hujus loci sententiam.

ubi me primum convenire potuit, hoc quod sibi fuerat imperatum, mihi intimare curavit. Sed neque ego segniter in hujusce modi negotio aliquid agendum arbitratus, imo id quod jubebatur sine ulla morarum interpositione adimplendum esse judicans, ipsa quidem die ea quæ ad hoc necessaria videbantur præparare jussi; sequenti vero sacras illas reliquias corpori, de quo sumptæ fuerant, cum summa diligentia sociare curavi. Quod factum quam gratum beatissimis martyribus foret, attestatione miraculi subsequenti liquido comprobatur. Nam proxima nocte, cum ad matutinum officium in basilica solemniter sederemus, senex quidam gressuum officio destitutus, genibusque ac manibus nitens, reptando ad orationem intravit. Is coram omnibus nobis, per virtutem Dei et merita beatissimorum martyrum, eadem qua ingressus est hora, ita perfecte curatus est, ut ad incedendum ne baculi quidem sustentatione ulterius indigeret. Qui etiam et surdum se per continuum quinquennium fuisse, simulque cum officio pedum auditum sibi redditum affirmabat. His ita peractis, ad comitatum, sicut superius me facere voluisse retuli, ibidem hiematurus, multa mecum reptando profectus sum.

CAPUT IV.

Miracula in surdis et mutis, contractis et aliis ægris, Mulinheim patrata. — Cereisia in vinum mutata. — Cereus ultro accensus.

34. Scripturus virtutes atque miracula, quæ beatissimi martyres Christi, Marcellinus et Petrus, postquam eorum sacratissima corpora de Roma in Franciam delata sunt, per diversa loca fecerunt, imo quæ, per illorum beata merita et pias orationes, ipse rex martyrum Deus et Dominus noster Jesus Christus, ad salutem hominum, operari dignatus est, necessarium judicavi brevi præfatione perstringere quod ex his, quæ scribere disposui, major pars ad notitiam meam aliorum relatione perlata est; quibus tamen ut fidem haberem, ex his quæ ipse vidi et coram positus agnovi, tam firmiter mihi persuasum est, ut sine ullo dubitationis scrupulo vera esse crederem, quæ ab his dicebantur, qui se illa vidisse testati sunt, tametsi personarum, a quibus hæc audieram, aut parvam aut nullam eatenus notitiam haberem. Cæterum de his omnibus ea primum scribenda videntur quæ in eo loco gesta et a meipso visa sunt, ad quem suos sacratissimos cineres iidem beatissimi martyres transferri præceperunt. Deinde illa, quæ in Aquensi palatio, sub ipsis aulicorum obtutibus facta memorantur. Tum ea quæ per diversa loca, ad quæ, religiosis viris petentibus ac me tribuente, sacræ illorum reliquiæ delatæ sunt, gesta referantur, censui esse ponenda; ut, hoc ordine in relatione servato, nihil remaneat ex omnibus signis atque miraculis, quæ ad nostræ parvitatæ notitiam pervenire potuerunt. Sed jam, nunc præfatione completa, ipsa quæ dicenda sunt miracula proferamus.

35. Postquam sacra beatissimorum martyrum corpora, sicut jam in superioribus demonstratum est, ipsis jubentibus et nobis morem gerentibus, ad locum, in quo nunc requiescunt, cum ingenti fidelium populorum exultatione perlata, et, celebratis in campo missarum solemnibus, manibus sacerdotum, quorum ibi tunc non parvus numerus erat congregatus, in basilicam deportata sunt, feretrumque quo vehebantur juxta altare positum est, et iterum aliud officium ibidem celebrari cœptum, subito quidam adolescens, renum dissolutione affectus atque ideo curvus ac baculis iuntenis, de media circumstantis populi multitudine prorupit, seque ad adorandum inclinare cupiens, in genua procubuit; sed mirum in modum, velut aliquo se revellente vel potius retrahente, supinus cecidit, similisque dormienti diutissime jacuit. Tum quasi evigilans, in sessum se erexit; ac deinde post paululum, nullo adminiculante, surrexit, stansque in medio circumfusæ multitudinis, una cum cæteris de recepta sanitate gratias agendo, Dei misericordiam collaudavit. Hic se de pago Portiano^a cum aliis pauperibus ac peregrinis illuc venisse, Danielemque vocari, nobis percontantibus indicavit. Eadem fere hora, eodemque ut ita dicam momento, quo is de quo nunc diximus, intra ecclesiam et coram ipso altari, per virtutem Christi et intercessionem martyrum, sanitatem est consecutus, mulier quædam paralytica, et pene omnium membrorum officio destituta, pro foribus ecclesiæ jacens, in auxilium sui sanctos martyres invocavit; et mox, cunctis cernentibus qui circa steterant, cœpit commotis visceribus velut nauseabunda concuti, ac deinde magnam vim phlegmatis ac bilis vomendo projicere. Quo facto, paululum aquæ frigidæ sumens, de loco in quo jacebat se levare rogavit, et baculo nitens basilicam introivit, adoratisque martyribus ac recepto membrorum vigore, ad propria repedavit.

36. Interea quidam homo, Vuillibertus nomine, haud longe a basilica, in qua nunc beatorum martyrum corpora requiescunt, domum habens, inter cæteros, qui ad venerationem sanctis exhibendam convenerant, ad feretrum accessit, et quasi pro dono quadraginta denarios obtulit. Qui, cum a nobis fuisset interrogatus quis esset, quidque sibi vellet hujusce muneris oblatio, retulit se ante paucos dies gravissimo languore correptum, ad extrema fuisse ductum, adeo ut ab omnibus, qui se viderant, desperatus, admoneret ut omnes facultates suas pro remedio animæ suæ celeriter erogaret: seque ita fecisse. Jamque omnibus quæ habebat, ad quæ pia loca danda forent dispositis, unum ex servis suis cum ingenti gemitu fuisse conquestum, quod peperam ac valde negligenter ab eis factum esset in eo quod nihil de bonis ejus sanctis nuper de Roma venientibus datum esset. Tum se circumstantes interrogasse, si aliquid de rebus suis superesse scirent, quod ad martyres mitti potuisset. — Erant enim ad-

^a Il jam supra num. 20 legimus: sed *Pagus Portianus* quis sit, adhuc requirimus.

luc in Michilinstadt, et nondum aliquibus signis in-clarauerat, quod inde migrare deberent. — Tum quemdam respondisse, quoniam de omnibus rebus ejus unus tantum porcus remansisset, et non esse deputatum quo dari deberet, tunc sibi complacuisse, seque præcepisse, ut venundaretur, et post obitum suum pretium illud ad martyrum luminaria mitteretur. Quibus verbis expletis, tam subitam se asserit sensisse medelam, ut protinus, omni dolore fugato, etiam edendi desiderium habuerit, ciboque sumpto, in tantum brevi confortatus sit, ut in crastinum ad omne opus, quod rei familiaris necessitas postulasset, procurandum vel faciendum percommode ire potuisset. Post hoc porcum illum fuisse venditum, et hoc esse pretium ejus, quod ex voto beatis martyribus offerebat.

37. Reliquas virtutes atque miracula, quæ per eos Dominus ad salutem hominum operatus est, quoniam quo ordine dicantur nihil referre video, ita ut memoria occurreriat censui describenda; quia in eorum relatione magis quid et quare, quam quando aliquid gestum sit, considerandum est.

Collocatis igitur in eadem basilica more solemnium beatorum martyrum reliquiis, cum secundum ecclesiasticæ institutionis consuetudinem sacra missarum solemnia quotidie celebrarentur, contigit ut quadam die, cum divina res ageretur, et nos in superioribus ejusdem ecclesiæ locis constituti, super subjectum atque in inferioribus constitutum populum intenderemus, clericus quidam seminudus, qui inter cæteros ad idem officium venerat, atque in media multitudine consistebat, tam gravi ruina subito collapsus est, ut mortuo similis in pavimento diutissime jacuisset. Quem cum stertentem aliqui ex circumstantibus levare atque erigere conarentur, tanta vis sanguinis ex ore et naribus erupit, ut tota anterior pars corporis, id est, pectus et venter, et usque ad vestem qua inguina tegebantur, hac esset exuberatione perfusa. Qui cum allata aqua fuisset refocillatus, resumptis viribus clare locutus est. Nam postmodum a nobis interrogatus, testatus est se ab infantia sua usque in præsens neque audire aliquid, nec loqui potuisse. Patriam sibi esse Britanniam, se natione Anglum; matrem suam visitandi gratia, quæ Romæ peregrinaretur, iter arripuisse, atque ita inter cæteros peregrinos, qui una Romam ire volebant, in illum locum pervenisse, sed, sociis suis abeuntibus, se substitisse; ipsunque diem, quo sanus factus est, septimum esse ex quo in locum illum venerat. Cumque ab eo nomen ejus quæreremus, respondit se nomen suum penitus iguorare, pro eo quod ex tempore, quo obsurduit, nunquam nomen suum audierit.

38. Exin post aliquot dies, cum more solemnium ad vespertinum officium in ecclesia fuisset congregati, puella quædam surda et muta, quam de pago Biturigum a pater ejus ac frater, salutem quærendi

* Scilicet in Aquitania prima, ad quam fama miraculorum devenerat.

A gratia, per multa sanctorum loca trabentes, tandem illuc perductam inter cæteros in eadem ecclesia stare fecerunt, subito velut insania quadam excitata, tabulas quarum crepitu ad eleemosynam petendam utebatur, quanta potuit virtute concussit, atque in populum ante se constitutum furibunda projecit. Tum ad sinistrum ecclesiæ parietem accurrens, velut in eundem ascensura, trium vel eo amplius pedum saltu in altum dato, supina corruit; et, cum ibi paululum mortuo potius quam dormienti similior jacuisset, atque eruptione sanguinis, qui ex ore ac naribus nimius produebat, esset pene tota respersa, a circumstantibus sublata atque in medium basilicæ deportata est. Cumque et ibi aliquandiu jacuisset, velut de gravi somno experrecta resedit: ac deinde

B manus his qui astiterant porrigens, ut in pedes erigeretur, quibus poterat nutibus oravit. Erecta ad altare deducitur: ubi cum Ralleicum inter alios clericos, qui juxta altare constiterant, stantem ac se respicientem cerneret, protinus in hæc verba prorupit: « Tu es, inquit, Ralleicum; tu, ait, hoc nomine vocitaris tu es servus horum sanctorum. » Quam cum ille percontaretur unde hoc scisset, vel quis ei nomen suum indicasset: « Sancti, inquit, isti, qui hic requiescunt, quando velut dormiens jacui, accesserunt ad me et miserunt digitos suos in aurículas meas dixeruntque mihi: Cum surrexeris, et ad altare accesseris, clericus ille juvenis, quem coram te assistere ac te intendere videris, scito quod ille Ralleicum vocatur, et ille servus noster est: nam ipse est qui ad hunc locum corpora nostra detulit. » Et revera ita erat. Si quidem ipse erat, quem, propter sanctorum reliquias a quodam diacono recipiendas nobisque deferendas, Romam nos misisse in primo libro memoravimus. Et hæc quidem hoc modo coram nobis, per virtutem beatissimorum martyrum, depulso infirmitatis spiritu, integerrimam corporis sui sanitatem est consecuta; quam pater ac frater, qui eam illo deduxerunt, a tempore natiuitatis suæ surdam et mutam semper fuisse testati sunt.

39. Miraculum autem, quod nunc narraturus sum, ego ipse non vidi, sed verbis eorum quorum hoc relatione mihi compertum est, non minus quam propriis oculis credere possum; ideoque non ut auditum, sed potius ut a me ipso visum, incunctanter ac sine ulla dubitatione proferre deerevi.

D Mercatores quidam de civitate Moguntiaica, qui frumentum in superioribus Germaniæ partibus emere, ac per fluvium Mœnum ad urbem devehere solebant, cæcum quemdam natione Aquitanum, nomine Albricum, mercedis a Deo promerendæ gratia navi suæ impositum, sicut ipse petiverat, ad basilicam beatorum martyrum deduxerunt. Qui cum ibi egressus, atque in domo custodis ecclesiæ esset hospitio receptus, septem vel eo amplius dies ibidem moratus est. Habebat enim præter cæcitatem — quæ

b Scilicet ex marchionatu Culembachio, episcopatu Bambergensi, et contiguis Bohemiæ locis.

propterea quod oculis carebat, naturalis jam esse videbatur — horribilem ac foedam totius corporis infirmitatem. Erat enim omnium membrorum ingens tremor, qui eundem tam gravi qualiebat incommodo, ut propriis manibus cibum ori suo porrigere penitus non valeret. Is cum die quadam, horis antemeridianis in hospitio jacens, obdormisset, vidit per soporem quemdam sibi assistentem seque momentem ut cito surgeret, atque ad ecclesiam festinaret; tempus dicens advenisse, quo de illa miserabili passione per virtutem sanctorum liberari deberet. Expergefactus atque ad ecclesiam ductus, pro foribus in quodam lapide consedit. Agebatur tunc in ecclesia, more solemnibus, divinum officium, et expletis orationibus quæ sacram Evangelii lectionem præcedere solent, ipsum legi cœptum est. Cujus cum vix duo versus fuissent legendo completi, ecce repente, velut vim patiens, tremulosus ille vociferatus est, dicens: « Adjuva me, sancte Marcelline! » Quo clamore tametsi omnes qui in ecclesia erant, haud parva forent perturbatione commoti, majore tamen parte propter reverentiam evangelicæ lectionis in loco remanente, plures ad videndum quænam causa hujusce clamoris existeret accurrerunt; et, ut postea testati sunt, invenerunt eundem, in eo quo considerat loco, extento ac resupinato corpore jacentem, mentumque ac pectus cruore ex naribus profluente inundatum. Qui cum ab eis erectus, et paululum aquæ frigidæ sumens fuisset recreatus, retulit sibi visum fuisse, tunc cum illam vocem emiserat, quod aliquis cum pugno in cervicem percussisset, atque ideo beati martyris auxilium implorasse. Cæterum hæc ictum tam salutarem ei fuisse constat ut, ex illo temporis momento, nullum illius foedæ agitationis vestigium in ejus corpore ulterius appareret. Is postea per duos fere annos in eodem loco mansit, et ut ipse testatus est, nulla nox in hoc biennio fuit, in qua per somnium eosdem, qui eum salvum fecerunt, martyres non vidisset; multa quoque ab eis audisset, quæ aliis dicere jubebatur: ex quibus pleraque nunc implere cernimus, quæ ille tunc futura esse prædixit.

40. Post paucos dies vidimus et alium quemdam, simili morbo implicitum, in eadem basilica, per eorundem sanctorum merita, non dissimili modo curatum. Nam quadam nocte, cum ad matutinum officium celebrandum et divinæ legis lectiones audiendas in ecclesia sederemus, intravit quidam habitu clericali, trementibus membris, baculoque nitens, titubantia vestigia ægre gubernabat. Cumque se juxta parietem ad orandum inclinaret, ingenti voce emissa, repentino casu cernuus ruit, ac parva temporis mora interposita, ab eo quo tenebatur incommodo sanus surrexit. Is, cum ab eo quæreremus si aliud aliquid, præter quod nos omnes videre potuimus, sibi visum fuisset ea hora, qua salutem est consecutus, dixit se, paulo ante quam basilicam fuisset ingressus, ad ecclesiam veterem, quæ occidentem versus a nova basilica, in qua martyres tunc

quiescebant, parvo spatio distabat, orandi gratia venisse, et cum eam clausam offendisset, pro foribus orasse. Deinde cum se erexisset, et ad ecclesiam ire cœpisset, vidisse quemdam clericum, veneranda canitie, stola alba indatum, eo quo et ipse ire volebat se præcedentem. Quem, ut ipse asserit, secutus est usque ad ostium basilicæ. Quo cum ambo venissent, is qui præcedebat substitit, sinistro posti se applicans, quasi vellet ut ille prius ingrederetur, quem ipse paulo ante præcesserat: cunctantique ut ante se intraret, annuendo imperavit. Qui cum intrasset et ad orandum se inclinasset, post tergum ejus stetit, et cum pugno in cervicem percussit atque prostravit, et confestim evanuit. Quem tamen nemo alius, nisi solus ille qui sanatus est, videre potuit.

41. Sub idem fere tempus, cum quadam nocte surgentes, ad ecclesiam iremus, invenimus pro foribus ecclesiæ quemdam puerum, in porticu jacentem, adeo miserabiliter contractum, ut mento genua jungerentur. Qui unum, ex his qui nos sequebantur, rogavit, ut se in ecclesiam deportaret; et ille, misericordia motus, sustulit eum, et in ecclesia juxta cancellos jacere fecit. Qui confestim irruente sopore, ubi jacuit obdormivit; nec prius evigilavit plene, quam de illa miserabili contractione, per suffragia sanctorum, ita perfecte sanatus est, ut evigilans per se, de loco in quem alio portante delatus est, surgeret, atque ad altare Deo gratias acturus accederet. Is tamen, ubi dies illuxit, et nos cum eo loqui potuimus, retulit se tribus vicibus, priusquam signum ecclesiæ sonuisset, a quodam sibi ignoto clerico excitatum, atque admonitum ut nequaquam prætermitteret quin tempore matutini officii in ecclesiam veniret. Se quoque ita fecisse, ac postea, sicut nos vidimus, in ecclesia dormientem integram sui corporis sanitatem recepisse. Et hic quidem annorum circiter quindecim esse videbatur.

42. Alium itidem vidimus, non puerum, ut hic erat, sed valde senem atque decrepitem, pari morbo affectum, eodem in loco, simili modo, simili in tempore curatum. Quem et ipsum nocte quadam, cum propter matutinum officium celebrandum ad ostium ecclesiæ venissemus, in ipso limine reperimus. Qui genibus nitens, duobus se baculis sustentabat, ac sic illo tardissimo motu ad ingrediendum nos morabatur. Cumque post tergum ejus constituti, illam pigram promotionem præstolaremur, tanta suavissimi odoris fragrantia, de basilica procedens, nares nostras implevit, ut omnium aromatum ac thymiamatum artificiosam compositionem sua præstantia superaret. Intravit tandem, et coram nobis juxta cancellos quasi ad dormiendum procubuit: nos quoque basilicam ingressi, nostris locis constitimus, ac simul cum aliis psalmos, qui dicebantur, solemniter cantavimus. At ubi prima lectio recitari cœpta est, audivimus eundem senem gemere, et, quasi qui vim pateretur, auxilium implorare; ac deinde interjecto parvi temporis spatio, vidimus in sessum se erigere, ac protinus baculis, quibus incessum re-

gere solebat, assumptis, etiam in pedes constitisse. A Et nos quidem hæc vidimus. Ipse autem fatebatur sibi visum fuisse, quod se jacentem quasi duo quidam apprehendissent, unus per humeros ad [Ms., et] brachia, alter per crura et pedes, ac si [Ms., sic] trahendo, nervos suos qui contracti erant extendissent. Et quia præter hoc contractionis incommodum etiam surdum se fuisse asserebat, dixit sibi, cum in sessum fuisset erectus, velut ictum pugni validissime ferientis in caput supervenisse [Ms., superne venisse]; vocemque simul ut in futurum audiret imperantis audisse. Hic senex hoc modo sanatus, de pago Helvetiorum qui nunc Aragoavin^a vocatur, se venisse, et natione Alamannum esse testatus est.

43. Alius autem simili modo nervorum contractione debilitatus, qui se de vico Leodico, ubi sanctus Lambertus^b corpore requiescit, venisse dicebat, quadam dominica nocte, post peractum matutinale officium, nobis jam de ecclesia regressis, cum propter eos qui de longe venerant, et ad sua redire festinabant, hostiæ salutaris sacramenta presbyter ex more celebraret, coram omnibus qui aderant, in pavementum cecidit, ibique parvo temporis spatio velut soporatus jacuit; dein, quasi de somno expergefactus, nemine se sublevante, surrexit. Cumque unus ex circumstantibus baculos, quibus ante uti solebat, et, cum caderet, de manibus ejus elapsi procul jacebant, sumeret, eique porrigeret, renuit, dicens: « Absit a me, ut eos ulterius attingam. » Sed et iste ad hunc modum curatus, in patriam repedavit, de qua, reptando potius quam incedendo, ad martyrum limina pervenerat.

44. Nec multo post, cum ego mense novembrio, secundum consuetudinem in palatio hiematurus, ad comitatum ire disponerem; jamque iter ingressus, transmisso flumine Hreno, in villam regiam, cui Sinciacus^c vocabulum est, ad manendum venirem, et post cœnam, quæ aliquam noctis partem occupaverat, in cubiculi secretum, ubi quieturus eram, cum familiaribus meis me recepissem; minister qui potum nobis porrigere solebat, quasi novi aliquid nuntiaturus, festinanter intravit. Quem ego intuitus: « Quid tu, inquam, narrare vis? Nam ut video, habes nescio quid, quod ad nostram vis perferre notitiam. » — Tum ille: « Signa, inquit, duo coram nobis modo facta sunt, quæ vobis indicare veni. » Cumque eum, quidquid vellet, dicere jussissem: « Modo, ait, cum de cœna surgentes hoc cubiculum intrastis, ego cum sociis meis descendi in cellarium, quod huic cœnaculo subjectum est. Ubi cum cervisiam ministris petentibus distribuere cœpissimus, supervenit puer missus a quodam conservo nostro, flasconem ferens quem sibi impleri flagitabat. Qui cum esset impletus, petiit ut etiam sibi de eadem cervisia quantulumcumque daretur ad

bibendum. Datum est in vase, quod casu vacuum supra cupam, in qua cervisia erat, positum fuerat. Sed ubi hoc haustus ori admovit, cum ingenti admiratione, vinum hoc, non cervisiam esse, clamavit. Cumque eum is, qui et flasconem impleverat, et id ipsum, quod illi datum fuit, de eodem foramine traxerat, mendacii cœpisset arguere: — Sume, inquit, et gusta; et tunc me non falsum, sed potius verum dixisse probabis. — Sumpsit ille atque gustavit, sibi que similiter vinum hoc, non cervisiam sapere testatus est. Tunc tertius et quartus, cæterique qui aderant, singillatim gustando et mirando, totum quod in vase fuerat ebiberunt. Quotquot autem inde gustaverunt, meri, non cervisiæ id saporem habuisse, testati sunt.

45. Interea, cum in hujus signi admiratione attoniti stuperent, contigit ut cereus, cujus lumine ibidem utebantur, et tunc propter cupam parieti affixus ardebat, nemine contingente, in madens humore pavementum caderet; atque ita esset extinctus, ut ne parvissima quidem in eo scintilla remaneret. Quem unus eorum arripiens, ad ostium cucurrit; sed horrore tenebrarum permotus, priusquam egrederetur, in ipso limine stans: Sancti, inquit, martyres Marcellinus et Petrus nos adjuvent! Ad quam invocationem cereus ille, quem manu tenebat, accensus est. » Hæc ubi audivi, confestim Deo omnipotenti, ut par erat, laudem dixi et gratias egi, qui sanctos suos semper et ubique glorificat, et nos famulos suos, qui sacras eorum reliquias tunc nobiscum habebamus, de tantis virtutibus lætificare dignatus est. Illum autem, qui hæc mihi nuntiavit, expleta narratione, ad mansionem suam secedere jussi. Cæterum cum me ad quiescendum in lectulo collocassem, cœpi mecum multa volvendo tractare atque mirari, quidnam sibi vellet, quidve portendere posset illa cervisia [Ms., cervisiæ] in vinum, id est deterioris potionis in meliorem facta mutatio; aut cur in eo loco, id est, in regia domo, ac non potius in eo, ubi beatorum martyrum, qui hæc prodigia per virtutem Christi fecerunt, sacratissima corpora recondita sunt, hujusce modi miraculum evenisset? Sed licet ad hujus quæstionis certam indaginem longa ac sollicita cogitatione pervenire nequirem, certum tamen habui et certum semper habeo, illam divinam atque supernam virtutem, per quam hæc atque alia hujus modi miracula fieri creduntur, nihil unquam sine causa vel facere vel fieri sinere in creaturis, quas ad suam providentiam et gubernationem pertinere non dubito.

CAPUT V.

Alia miracula Mulinheim facta, surdis et mutis, paralyticis et amentibus sanatis. — Lumen iter agentibus nocte concessum — Libellus imperatori oblatas.

46. Igitur inde digressus, sicut superius dixi, ad

^b Sanctus Lambertus, episcopus Trajectensis, colitur 17 Septembris.

^c Sinciacus, vulgo Zinsich, oppidum diœcesis Coloniensis, supra Bonnam leucis 4.

^a Nunc Argow, ab interfluente Ara sic dictus pagus, totius Helvetiæ veluti centrum occupat, ac Lucernatibus paret.

comitatum perrexi. Nam imperator Hludowicus eo tempore Aquisgrani palatio consistens, conventum procerum ibi fieri media fere hieme præceperat; ubi et ego inter cæteros adesse jussus, quia de vicinia beatorum martyrum abesse cogebam, parum jucundas in palatio moras faciebam. Ideoque post unum, ex quo illo veneram, mensem exactum, misi quemdam ex nostris, nomine Ellenhardum, præcipiens ei ut ad limina beatorum martyrum quanta posset celeritate festinaret, visitatisque fratribus nostris, quos inde digrediens ad divinum servitium faciendum ibi dimiseram, atque omnibus quæ ibidem agerentur diligenter exploratis, ad nos cito recurreret. Qui cum illuc venisset, tribus ibi mansit diebus. Quarto vero eum jam ad nos reverti disponeret, cæcus ille, nomine Albricus, cujus in superioribus fecimus mentionem ^b, detinuit abire parantem; affirmans eum non prius iter suum ingressurum quam tale signum fieri vidisset, cujus relatione me lætum atque oppido gaudentem efficeret. Addidit etiam beatissimos martyres præterita nocte sibi in somnis apparuisse, atque hoc in mandatis dedisse ut perquireret quemdam pauperem, nomine Gisalbertum, immani gibbo depressum, ac proinde curvum et brevibus baculis innitentem; atque inventum in cœnaculo, quod supra porticum basilicæ est, tempore matutini officii, juxta reliquias quæ ibi erant, collocaret: eo quod ibi, per merita et virtutem sanctorum, quorum illæ reliquæ essent, de illa gibbi deformitate atque curvatis incommodo liberari deberet. Paruit ille suadenti, atque iter, quod aggredi paraverat, distulit in crastinum. Ac cæcus ille jussum pauperem perquirens invenit; et, ut sibi præceptum erat, in superioribus ecclesiæ partibus juxta prædictas reliquias, officii matutini tempore, collocavit. Erant autem illæ reliquæ, quod nondum noveramus ^c, beati Marii martyris, et uxoris ac filiorum ejus, Marthæ videlicet, Audifax et Habacuc. Quæ utique simul cum sanctorum Marcellini et Petri corporibus, et in eodem loculo ad nos perlatæ sunt. Sed is qui eas detulit, cujus essent reliquæ nescivit; nam ille, qui eas mihi miserat, promisit se ad me esse venturum, ac nomina sanctorum, quorum hæ reliquæ forent, per semetipsum mihi indicaturum: quod postea factum est. Pauper vero, qui juxta illas a memorato cæco fuerat collocatus, cum secunda lectio ad nocturnum officium ex more legeretur, edito ingenti clamore, non modicum pavorem audientibus incussit. Ad quem cum nonnulli clericorum, una cum illo qui hoc ibi opperiri jussus fuerat, accurrissent, invenerunt eum pronum atque extentum propter altare jacentem,

A pavementumque, quod ori ejus subjectum erat, plurimo sanguine madens. Quem levantes, et allata aqua refocillantes, sanum et rectum, neque ulla camelinæ illius tortitudinis signa retinentem, in inferiores ecclesiæ partes gratulabundi deduxerunt. Quo miraculo in hunc modum peracto, is quem illuc miseram, ad me cum summa festinatione regressus, cum ea quæ viderat retulisset, magno nos gaudio atque exultatione replevit.

47 Nec multo post Ratleicus qui sacros martyrum cineres, sicut in superioribus demonstravimus, Roma detulit, ut ipse asserebat, jussus venit, deferens libellum, complura capitula continentem; cujus rationem talem esse retulit, dicens: sibi cæcum illum, cujus modo fecimus mentionem, ex auctoritate martyrum præcepisse ut ea capitula describeret, mihi que deferret, ac diceret ut ea susceperem, atque imperatori legenda offerrem. Suscepi ab eo libellum atque perlegi, emendatumque ac noviter scriptum imperatori, ut jusserat, obtuli. Et ille quidem suscepit atque perlegit: sed de his, quæ per hunc libellum facere jussus vel admonitus fuerat, perpauca adimplere curavit. Quid autem illa capitula continerent, aut quid ab eo factum, quidve dimissum sit, alio potius in loco, quam in isto, commemorandum est. Illud tamen non solum non prætereundum, quin imo aperte ac dilucide censeo conscribendum, qualiter revelatum et jussum sit ut libellus ille fieri atque regi dari debuerit; quæ Ratleicus hoc modo contigisse retulit.

« Ante paucos, inquit, dies, cum in ecclesiam ad agendum nocturnum officium ex more convenissemus, adiit me cæcus ille, quem nostis, rogans ut in partem aliquam secretiorem cum illo secederem. Feci ut volebat, et cum eo cellulam, in qua quiescere solebam, ingressus sum. Tum ille prior: « Hac, inquit, nocte, paulo antequam sono signorum excitati surgeremus, apparuit mihi per visum quidam vir, canitie venerabilis, veste candida indutus, virgam auream manu tenens, ac talibus me verbis compellavit: « Vide, inquit, Albrice, ut cuncta quæ tibi dixero, bene intelligas, eaque adeo tenaci memoria retineas, ut etiam aliis, qui illa scripturi sunt, exponere valeas. Volo enim ut scribantur et Hludowico imperatori ad legendum per seniorem vestrum ostendantur: sunt quippe valde necessaria non solum ad cognoscendum, verum etiam ad faciendum principi, in cujus regnum isti martyres divina jussione venerunt. »

48. « Tunc incipiens, duodena vel eo amplius capitula per ordinem pronuntiavit; mihi que præcepit, ut tibi et aliis quatuor, quos tibi dicturus sum,

^a Eginhardus in Annalibus de Gestis Ludovici Pii asserit, ad annum 828, conventum Aquisgrani factum esse mense Februario.

^b Vide supra, num. 39.

^c Hæc late deduximus ad diem 19 Januarii, quo coluntur hi martyres Marius, Martha, Audifax et Habacuc.

^d Annalium Fuldensium auctor, ad an. 874, putat quod si Ludovicus ea observare curasset, forsitan passurus non fuerit in purgatorio per annos 34 quæ se pati filio suo Ludovico, Seligenstadii comitia habenti, revelavit, petens inde suorum precibus liberari

illa enumerem atque exponam; et post hæc tu libellum facias, eumque seniori tuo, qui nunc in palatio moratur, deferas; eique ex martyrum auctoritate præcipias, ut eundem, quanto celerius possit, imperatori offerat. Deinde subjungens: « Nostine, inquit, quis ego sim, qui tibi ista præcipio? — Tum ego nihil hæsitans, sanctum Marcellinum eum esse respondi. — Et ille: non ita est, inquit, ut opinaris, sed Gabriel archangelus ego sum; personamque ac formam Marcellini idcirco assumpsi, quia Dominus Deus omnium rerum atque causarum ad istos martyres pertinentium curam mihi commisit; et nunc veni, ut hæc tibi indicarem quæ scribere præcepi, quoniam divinæ voluntatis est ut ea ex auctoritate eorum ad notitiam regis, sine morarum interpositione, perveniant. Tu vero, sicut tibi præcepi, primo diluculo post completum matutinum officium, nuntia quæ audisti his quibus ea nuntiare jussi. — Tum ego: Nemo est, inquam, qui credit, quod angelus mecum locutus sit, aut me ista nuntiare mandaverit. — Non erit, inquit, ita; sed dabo signum, quod facias coram eis: quo viso, nullam ultra dubitationem habebunt de his quæ ad eos ex mea jussione pertuleris. Proinde volo dicas Rattleico ut exhibeat tibi duos cereos novos qui nondum accensi fuissent; et unum ex eis dextra, alterum sinistra tenens, sta coram altari; et cum omnia, quæ tibi præcepi, narrando compleveris, dic eis qui hæc audiunt, ut in hoc credant vera et ab angelo Dei esse mandata, quæ dixisti, si hi cerei in manibus tuis, sine adhibitione ignis visibilis, fuerint videntibus illis illuminati. »

Quo facto, scriptus est libellus, mihi que allatus, ac per me regi oblati, ab illo quoque acceptus atque perlectus est. Idcirco visum est mihi, inter cætera miracula, libelli hujus facere mentionem; quia per occasionem, qua ille scribi jubebatur, contigit illa mirabilis et inusitata cereorum accensio, quam per merita beatorum martyrum fieri debere ipse, qui eos illuminavit, angelus prænuntiavit.

49. Sub idem fere tempus, cum Rattleicus a nobis ad basilicam martyrum regressus est, allatus est nobis inde alter libellus, continens verba et rationationem cujusdam demonis, qui se Wiggonem nominavit. Quæ facta est ab eo coram multis testibus ante altare, juxta quod sacri martyrum cineres repositi sunt, ad interrogationem presbyteri, qui exorcismum super energumenum legerat: quod hoc modo contigisse narratur. Prædium est in pago Nithagome ^a, vocabulo Heegstat, pertinens ad monasterium S. Nazarii ^b, de quo puella quædam, anorum circiter sedecim, ab eodem erratico spiritu

A possessa, ad basilicam martyrum a parentibus suis adducta est. Quæ cum ante tumbam sacra corpora continentem venisset, et presbyter super caput ejus exorcismum, secundum consuetudinem, perlegisset; ac deinde dæmonem, qualiter et quando in eam fuisset ingressus, percontari cœpisset, non barbara lingua, quam solam puella noverat, sed romana locutione presbytero respondit. Cumque presbyter miraretur atque interrogaret, unde illi latinæ linguæ notitia, cum parentes ejus, qui ibi præsentibus astabant, hujusmodi sermonem penitus ignorarent? — « Parentes, inquit, meos nunquam vidisti. » — Tum presbyter: « Tu ergo, inquit, unde es, si isti non sunt parentes tui? »

50. Et dæmon per puellam: « Ego, ait, sum satelles atque discipulus Satanæ, et multo jam tempore apud inferos janitor fui; sed modo per annos aliquot, cum sociis meis undecim, regnum Francorum vastavi. Frumentum et vinum, et omnes alias fruges, quæ ad usum hominum de terra nascuntur, juxta quod jussi eramus, enecando delevimus; pecora morbis interfecimus, luem ac pestilentiam in ipsos homines immisimus; omnes quoque adversitates et cuncta mala, quæ jam diu pro meritis suis patiuntur, nobis facientibus atque ingerentibus, eis acciderunt. » — Hic cum presbyter ab eo quæreret quanam de causa ei fuisset hujusmodi concessa potestas? « Propter malitiam, inquit, populi hujus, et multimodas iniquitates eorum qui super eum constituti sunt. Qui munera et non justitiam diligunt, qui plus hominem quam Deum metuunt, qui pauperes opprimunt, viduas et pupillos ad se vociferantes exaudire nolunt, nulli justitiam nisi mercanti faciunt. Præter hæc sunt et alia multa ac pene innumerabilia, quæ tam ab ipso populo, quam a rectoribus ejus quotidie committuntur; ut sunt perjuris, ebrietates, adulteria, homicidia, furta, rapinæ, quæ nemo fieri prohibet, et, cum facta fuerint, non est qui vindicet. Potentiores quique turpibus lucris inserviunt; et loco superiore, quem propter regendos inferiores acceperunt, ad superbiam et inanem gloriam abutuntur; odium et invidiam, non tam inter extraneos, quam inter propinquos et affinitate conjunctos exercent; amicus amico non credit, frater fratrem odit, pater filium non diligit. Rari sunt, qui fideliter ac devote decimas dent, rariores qui elemosynas faciunt; et hoc ideo, quia quidquid Deo vel pauperibus dare jubentur, id sibi perire arbitrantur. Iniquas mensuras et injusta pondera, contra Dei præceptum, habere non verentur; fraude se alterutrum circumveniunt; falsa testimonia dicere non erubescunt; dies dominicos ac feriatos non cu-

^a Existimo legendum, tum hic, tum infra, num. 53, *Nithagowe*: est autem tractus ille sic dictus a Nitha fluvio, vulgo *Nid*, qui Mæno illabitur infra Francofurtum, eo loco ubi nunc est oppidum Hœchst; quod hic nominari *Heccostat*, nolim divinando suggerere; cum inter Moguntinæ diœceseos loca inveniam nominari *Hetstat*, haud prorsus absimili vocabulo, sed in topographica tabula præterito.

^b Monasterium S. Nazarii ultra fluvium Rhenum, vulgo *Laurisham* aut *Lorishaim*, ubi corpus S. Nazarii depositum esse a sancto Godegrando episcopo, diximus ad hujus Vitam, 6 Martii: idem latius dictum ad Vitam S. Nazarii, 12 Junii. Consule Marquardum Freherum, parte 1 de Originibus Palatinis cap. 6.

studium, sed in his, ac si in cæteris, prout voluntas eorum tulerit, operantur. Propter hæc et alia multa, quæ Deus aut præcepit hominibus ut facerent, aut prohibuit ne facerent, quia populus hic per contumaciam mandatis ejus inobediens effectus est, permissi, imo jussi sumus ea facere in rebus humanis, quæ superius enumeravi, ut perfidiæ suæ pœnas luant. Sunt enim perfidi atque mendaces, cum hoc servare non curant, quod in baptismo promiserunt. » Hæc omnia dæmon per os barbaræ puellæ latine locutus est.

51. Et cum presbyter imperando urgere cœpisset ut exiret. « Exibo, inquit, non propter tuum imperium, sed propter sanctorum potestatem, qui me in illa diutius manere non permittunt. » His dictis, puellam in pavimentum projecit; atque ibi aliquantum, velut dormientem, prono corpore jacere fecit. Post paululum vero illo recedente, quasi de somno evigilans, per virtutem Christi et merita beatorum martyrum, puella, cunctis qui aderant cernentibus atque mirantibus, sana surrexit, nec post exactum a se dæmonem latine loqui potuit; ut palam posset intelligi, non illam per se, sed dæmonem per os ejus fuisse locutum. Heu! proh dolor! ad quantas miseria tempora nostra sunt devoluta, in quibus non boni homines, sed mali dæmones doctores sunt; et incitatores vitiorum ac persuasores criminum de nostra nos correctione commonent.

52. Eodem fere tempore sanctimonialis quædam, nomine Marethrudis, de pago Wetareiba^a, quæ dira paralysis ægritudine per decem annos tam immaniter tenebatur, ut tanto temporis spatio pene nullo ad humanos usus corporis officio fungeretur; et jam a parentibus suis erat desperata, quoniam ad omnia sanctorum loca, ad quæ ipsi poterant pervenire, eandem deduxerant. Sed tandem ab eisdem tunc ad basilicam martyrum adducta, et tempore nocturnalis officii juxta cancellos posita, per merita et intercessionem eorundem sanctorum, diu desiderata sanitate sine mora donata est, adeo integre atque perfecte ut, omnium membrorum firmitate recepta, quæ illuc lectica venerat, pedibus ad propria remearet. Sed ubi domum redire cœpit, in ipso itinere eadem, qua liberatam se gaudebat, infirmitate corripitur. Itaque reversionis suæ pœnitentiam agens, iterum ad martyrum limen reduci rogavit. Moxque ut reducta est, quam discedendo amiserat sanitatem, sine ulla dilatione recepit. Voto igitur facto, ut sua sponte de sanctorum obsequio jam amplius discedere non deberet, parvam sibi cellulam haud procul ab ecclesia ad marandum construxit, ac deinceps, religiose conversata in obsequio beatorum martyrum, cum magna devotione permansit.

53. Aliam quoque feminam constat, non multo post, per eosdem beatissimos martyres, magno in-

^a Hoc quoque nomen ut recte scriptum sit, vercor; quia suspicor, *Wetteraviam* legi debere, *Wet-tera* fluvio irriguam regionem, inter Licham oppi-

A commodo liberatam. Quæ res hoc modo gesta esse cognoscitur. In pago Nithagowe fundus est, Ursella vocatus, qui a basilica martyrum sex fere leucarum intervallo dirimitur. In quo mulier quædam, cum mane facto de somno evigilans in lecto suo resideret, et juxta consuetudinem expergiscentium, protensione brachiorum et assidua oscitatione, ad discutiendum marcorem, se extenderet, os paulo diductius, quam debebat, aperuit, disjunctisque juxta aures maxillarum coagmentis, hians rictus constitit immobilis; nec jam os claudere valens, personæ^b quam homini similior effecta, gravissimas incaute oscitationis pœnas luebat. Hoc ubi mulierculis in eodem fundo habitantibus innotuit, accurrunt, herbisque et frivolis incantationibus male habenti succurrere moliuntur. Sed non habuit effectum vana ac superstitiosa præsumptio; vexabatque potius laborantem atque lædebat quidquid imperitæ manus, velut studio medendi, eidem adhibuerunt. Interea frater mariti ejusdem mulieris supervenit, salubrique consilio rogavit ut ad basilicam martyrum sine mora duceretur; ibi affirmans esse sanandam, si unquam foret receptura sanitatem. Statimque jumento impositam ducere incipiunt; appropinquantes autem basilicæ, de jumento depositam pedibus incedere faciunt. Cumque eo loci ventum esset ut jam turricula, quæ signa basilicæ continebat, ab eis conspici potuisset, eique ut ad eam videndam oculos levaret, hi qui eam ducebant imperarent, aspexit, vidit, ac sine ulla interposita mora sanitatem recepit. Ibi omnes pariter in terram corruunt, divinam misericordiam quibus valent laudibus extollunt, surgentesque ad basilicam properanter pergunt; et, adoratis sanctissimis martyribus, ac votis pro modo facultatum persolutis, ad propria cum multa exultatione revertuntur. Vidimus nos eandem feminam, et cum illa locuti sumus; et ea, quæ circa illam gesta fuerunt, ipsa narrante didicimus.

54. Nunc illud referre volo, quod ipse in die natalio beatorum martyrum contigisse vidi. Puer quidam surdus et mutus, qui ante tricinium illuc venerat, et in domo custodis ecclesiæ ostiarius ab eo fuerat constitutus, festo die jam finito et officio vespertino consummato, cum juxta ostium sederet, repente consurgens basilicam intravit, et a dextris altaris pronus corruit. Cumque eum æditus, qui candelabrum cum cereo ante altare ponebat, ibi jacentem invenisset, continuo mihi hoc indicare curavit. Nos autem, qui tunc una eramus, ecclesiam celeriter ingressi, eundem, sicut ab ædituo repertus est, jacentem invenimus. Quem cum levare juheremus, velut gravissimo sopore depressus, excitari non potuit. Tandem igitur quasi evigilans erexit se, cernensque nos circumstantes surrexit, atque ad eos qui prope sibi assistebant, latine locutus est. Sunt quidam ex

dum, ubi his oritur, et Assenheim, ubi se Nithæ jungit.

^b Persona, proprie ac latine, dicitur larva; hinc *personatus*, id est larvatus.

nostris qui dicunt eundem puerum fere ante sex menses, cum in cujusdam hominis nostri domo noctu dormisset, duo quædam verba per soporem fuisse locutum et auditum, quo eatenus itidem ut loquela carebat, in illa hora recepisse. Quod ita factum inde conficiebatur, quia, postquam de illo somno expectatus est, cuncta quæ ei a quolibet imperabantur, ac si intelligeret, facere curavit. Sed hoc videtur in hac virtute præcipuum, quod idem, non latine, sed barbarice sibi loquentem intelligebat; curatus autem, non barbaro, sed latino sermone loquebatur. Qui etiam beatos martyres se vidisse, et multa quæ aliis dicere deberet, ab illis se audisse narravit. Sed cum ea, velut in crastinum dicturus, in præsentem referre distulisset, in tantum illi per oblivionem deleta sunt, ut nihil de his omnino se audisse recoleret. Hunc ego, quia nomen suum ignorabat, propter prosperum virtutis effectum, Prosperum vocari jussi. Qui adhuc superest, et apud custodem ecclesiæ, in eodem, quo prius fuerat, permanet officio.

55. Pridie vero quam hic Prosper loquelam recepisset, hoc est in vigilia ejusdem festivitatis, venit quidam juvenis, similiter surdus et mutus, in basilicam; et, cum supplicii gestu opem Sanctorum imploraret, adjuvante Domino, et ipse plenariam de utroque morbo meruit recipere sanitatem. Hunc itidem, ut priorem, quia nomen suum nunquam audierat, Godescalcum appellavi. Is tamen, non ut Prosper, sed, ut sibi gentilitium erat, barbaro sermone loquebatur, postquam ei per merita sanctorum copia fandi concessa est.

56. Cum me quædam necessitas, secundum consuetudinem, comitatum regis adire compelleret mense decembrio, in ipsis, si bene recolo, kalendis, de loco martyrum promovens, sequenti die ad castrum, quod moderno tempore Wisibada ^a vocatur, ibi mansionem habiturus, adveni. Ibi cum, propter saltum, qui eidem loco contiguus est, commodius transeundum, solito maturius surgeremus, profecti sunt pueri, qui nos cum impedimentis præcedere debuerunt. Sed postquam, de vico in quo mansimus egressi, viam carpere cæperunt, tanta eos tetra noctis caligo circumdedit, ut quo se vertere deberent, omnino scire non possent. Erat præterea frigus ingens; et tecta pruinis terra videndæ viæ copiam denegabat. Ipsa quoque montium juga, per quæ eundem erat, nubibus obsessa, quam longe vel prope essent videri non poterant. Accessit ad hæc etiam vallibus insidens nebula, quæ, sua crassitudine visum impediens, iter moliri cupientes remorabatur. Qui cum tot obstaculis se impedire cernerent, nec quid agerent in promptu haberent, equis desiliunt, et viam, quam videre non poterant, palpando quærere tentant. Sed ubi hoc parum successit, ascensis denuo equis, errori, quem abominabantur, se potius committere,

quam moras facere, decernunt. Igitur paululum per tenebras procedentes, ad crucem, quæ in via, per quam ituri erant, ob memoriam beati Marcellini erat posita, perveniunt. Causa autem ejusdem crucis ibi ponendæ erat, quod in eo loco habitatores vici, in quo eadem nocte mansimus, mihi ante biennium de palatio revertenti, et reliquias beati martyris Marcellini, quæ tunc mihi redditæ fuerunt, deferenti, occurrerunt; eamque ob recordationem hujus facti, ad venerationem beati martyris, quasi pro titulo vel monumento ponere curaverunt. Quo cum prædicti pueri, errando potius quam iter agendo, pervenissent, inierunt consilium ut ibi socios suos qui sequebantur opperiri deberent; eosque, ne aberarent, sonitu buccinæ ad se congregarent; ac deinde, cum simul essent, beatos martyres ad opem sibi ferendam invocarent, sublatisque in altum vocibus Kyrie eleison ter decantarent.

57. Quo facto, tantus super eos totidem vicibus cœlitus, emissi luminis fulgor emicuit, ut diurnæ claritatis candorem adæquaret. Quæ coruscatio tantum eis commodi ad iter suum agendum attulit, ut, consumpta nebula tenebrisque discussis, via quoque qua ire debebant clare conspecta, iter suum, quamvis per silvas et opacos nemoribus montes, absque erroris impedimento, usque ad ortum auroræ peragerent. In prima siquidem coruscatione tantus calor una cum illo lumine venit, ut eum se velut accensæ fornacis vaporem sentire faterentur. Cujus afflatu non solum nebula, verum etiam illa, quæ tum et montes totamque silvam operuerat, pruina ita consumpta est ut, tertia coruscatione peracta, nullum illius algoris vestigium penitus appareret. Hæc nobis ad vespèram ejusdem diei, postquam ad mansionem venimus, hi qui viderunt atque experti sunt, narrauerunt. Quorum verbis fidem adhibentes, Dei omnipotentis misericordiam cum gratiarum actione laudavimus, eo quod nos per merita sanctorum suorum in omnibus necessitatibus nostris adjuvare et consolari dignatus est.

58. Quanquam omnia magna sint, et ad divinam debeant referri potentiam, quæ propter mortaliū salutem ex meritis beatorum martyrum gesta cognovimus, in eo tamen miraculo, quod nunc memoriæ mandare decrevi, tam patenter Dei omnipotentis virtus clare [*Ms.*, clarere] cognoscitur, ut nulli dubium relinquatur, quin in omni creatura sua quidquid voluerit facillime possit efficere.

Suntiligua ^b dicitur villa in pago Nithagonne, in qua presbyter quidam, nomine Waltbertus, tenebat ecclesiam. Is mente captus, magno suorum morerore, ad basilicam martyrum adductus est. Ex quibus tres erant fratres ejus, unus presbyter et duo laici; quartus erat monachus, propinquus ipsius, de monasterio Hornbach ^c, in quo et ipse presbyter a parva

^a Vulgo *Wiesbaden*, id est alba-balnea, in Rhin-gavia, fere e regione Moguntia, sesquileuca ab urbe.

^b Fortassis *Suntilinga*, terminatione Alamannis

familiari; ipsam tamen nusquam exprimit tabula.

^c *Hornbach*, dualibus leucis a Bipontina civitate distans, oppidum sub diocesi Metensi, in finibus

ætate fuerat educatus. A quibus cum requirerem, si adhuc aliquid merelæ a quolibet medico eidem fuisset insumum? « Statim, inquit, cum eum hac passione comperimus fuisse correptum, ad monasterium, in quo nutritus fuit, a nobis adductus est. Ubi cum ei medici secundum artis suæ peritiam multa fecissent, nec morbum ab eo depellere potuissent, suaserunt nobis amici nostri, ut eum ad horum sanctorum misericordiam duceremus: confidimus enim quod illum salvare possint, sicut alios multos accepimus hic fuisse salvatos. » Post hæc hospitio recepti, quatuor diebus fuere nobiscum, ducentes eum quotidie ad ecclesiam, et coram sacris martyrum cineribus jacere facientes. Qui tertia vero die, frater ejus presbyter, et monachus qui cum eo venerat, petierunt ut eum cum duobus fratribus suis laicis reciperem [Ms., recipi juberem], donec ipsi revertentur: nam post triduum se dicebant esse reversuros. Feci ut voluerunt, eumque presbytero nostro Hiltfrido commendavi. Is cum a presbytero receptus, et in cellulam, in qua ipse manebat, fuisset inductus, circa vesperam ejusdem diei, commota vehementius qua tenebatur insania, unum e fratribus suis, qui eum custodiebant, arrepto cultro, quod furenti casus obtulerat, voluit occidere; sed ille necem fugiendo declinavit, et nostris hominibus, qui prope erant, de vesania illius indicavit. Tum presbyter, cui cura eum custodiendi a nobis erat injuncta, suggestit mihi, simulque persuasit, ut eum vinciri permitterem. Vincitur igitur catenis ferreis, in lecto collocatur; obseratisque foribus, solus in cubiculo relinquitur. Excubant ante ostium fratres ejus, et velut erumpere valentem pervigili cura custodiunt. Cæterum vincula, quibus tenebatur adstrictus, ejusmodi erant ut, dum in his esset, non in dextrum aut sinistrum latus se convertere, neque aliter nisi supino corpore jacere potuisset.

59. Dormivit itaque, ut ipse testatur, neque ante mediam noctem evigilavit. At ubi galli cantare cœperunt expergefactus, vidit se non solum vinculorum nexibus solutum, verum etiam morbo insanix, quo laboraverat, liberatum; statimque ad laudes Deo dicendas tota mente conversus, psalmis et hymnis, quos, præ nimia gratulatione, tametsi solus erat, satis clare decantabat, omnes in vicinia ejusdem cubiculi dormientes excitavit. Tum surgens, ad ostium accessit, fratresque suos, qui ibi excubabant, ut se ad requisita naturæ foras exire permitterent, rogavit. Illi autem hunc insanientis dolorem rati, nequaquam ei assentire ausi sunt; sed accersito hospite suo, qui eum ibidem incluserat, ut cum eo loquatur exorant. Qui postquam cum eo locutus est, atque ex ratione responsionum suarum sanæ mentis esse intellexit, aperto ostio, quo volebat ire permisit; reversumque recipiens, quid de vinculis, quibus cum oneratum incluserat, factum

A esset, inquisivit. Et ille: « Catena, inquit, qua me vinxisti, salva est: et si vis scire ubi sit, quære eam et invenies. » Accenso itaque lumine, invenerunt eam ante lectum, in quo ipsum quiescere fecerant, jacentem, eo modo compositam, atque eisdem nodis adstrictam, quibus tunc fuerat, quando eum cum ea in eodem lecto collocarunt, ac solum in eodem cubiculo dimiserunt. Quis hoc fecisse credendus est, nisi ille qui de nihilo creavit omnia; et qui in rebus quas condidit talia potest facere, quæ nec intellectu comprehendi, nec humanis possunt sermonibus explicari? Quis enim aut cogitatione conjicere, aut verbis valeat enarrare, qualiter ille presbyter his vinculis fuerit absolutus; cum nobis certissimum sit neminem esse qui se solus possit ejusmodi nexibus exuere, si eis fuerit simili modo constrictus, sicut idem presbyter fuit, quando solus in illo cubiculo inclusus est? — Hi vero qui eum ibidem dimiserunt, postquam reversi sanum et mentis ac memoriæ suæ compotem invenerunt, læti et laudantes Deum, simul cum eo ad propria regressi sunt. — Hoc ita gestum, non quorumlibet testium relatione didicimus, sed ipsi per nos, quia ibidem tunc eramus, Deo volente, cognovimus; atque ideo fiducialiter scribimus, quod nos contigit oculata, ut dicunt, fide cognoscere. Verum quia cuncta quæ de martyrum virtutibus scribenda suscepimus nequaquam possunt præsentî sermone compleri, hic liber iste finem accipiat, ut ea quæ restant ab alio rursus exordio commodius inchoentur.

CAPUT VI

Miracula in palatio imperatoris ad reliquias horum sanctorum facta. Cacitas, contractio, paralysis, febris sublata.

60. In relatione signorum atque virtutum, quas me in hoc libro scribere velle proposui, ille in capite ponendæ videntur, quæ in palatio factæ, non solum ad plebis, verum etiam ad ipsius principis ac procerum ejus, omniumque, ut ita dicam, aulicorum pervenere notitiam; et non tantum propter hoc, sed etiam propter illud, quod in oratoriolo nostro, ubi eadem miracula gesta sunt^a, non aliæ tunc temporis, quam beatorum Marcellini et Petri reliquiæ fuerunt: ut quidquid ibi sanitatum atque signorum factum esse cognoscitur, singulariter ac proprie ad illos pertinere ac referri debeat, quorum solas constat ibi fuisse reliquias. Fecerunt eidem beatissimi martyres, sicut in sequentibus demonstrabimus, in aliorum sanctorum locis multas virtutes atque miracula, quæ quibusdam velut communia illis, cum his sanctis in quorum basilicis facta sunt, non immerito videri possunt; ob hoc præcipue, quoniam qui apud Deum æqualis creduntur meriti, non absurde putantur in patrandis miraculis communiter operari. Sed hoc aliter esse ea ra-

Palatinatus, paulo propinquius ad urbem, habet sibi contiguum *Alt Horenbach*, id est, *Vetus*; quod ibi forte monasterium fuerit, postea, hæresi ibidem præ-

valente, in profanos usus conversum, teste Bucelino.
^a Huc spectant quæ supra habentur num. 21 et 22 de reliquiis in oratorium perlatis.

uone convincitur, qua liquido demonstratur, nullas A in his locis factas fuisse virtutes, antequam in illa memoratæ beatorum martyrum essent delatæ reliquiæ. Sed jam nunc, ut promisimus, ea quæ in prædicto palatio sunt gesta miracula proferamus.

61. Erat quidam juvenis inter cubicularios regis, natione Græcus, nomine Drogo^a: qui febre correptus, aut negligentia suorum, aut inscitia medicorum, jam per aliquot menses longa atque adversa valetudine laborabat. Is, posteaquam Hildoinus abbas reliquias beati Marcellini, sicut in secundo libro demonstratum est, nobis reddidit, admonitus in somnis ut ad oratorium nostrum veniret, ibique cereum quatuor denariis emptum accenderet, ac sanctum Marcellinum martyrem, cujus caput ibi esse asserebatur, sibi in adiutorium invocaret, sciretque se si hoc loco faceret, ea qua jam diu laboraverat infirmitate cito esse cariturum, credidit admonenti, et id quod imperatum fuerat, quanta potuit celeritate complevit. Statimque sanus factus, et receptis membrorum viribus, propriis pedibus ad sua regressus est.

62. Erat ibidem alter æque juvenis, nomine Gerlacus, de urbe Rhemorum, inter eos qui, propter ædificia palatii construenda, jussi de illa civitate venerunt. Is ante dimidium fere annum in eodem vico, tam valida atque immani nervorum contractione correptus est, ut pedes natibus et genua mento cohærent. Hunc socii atque propinqui in nihilis suis ferentes, ad memoratum oratorium detulerunt; et quia aliter non poterat, pronum jacere fecerunt, sanctumque martyrem, ut ei sanitas redderetur, cum magna devotione rogaverunt. Dies erat dominica, atque hora diei tertia, quando illuc allatus est: jacuitque ibi usque ad horam nonam. Cumque officium ejusdem horæ a clericis esset solemniter impletum, ecce de capsula, quæ sacras beati martyris reliquias continebat, tanta suavissimi atque insueti odoris fragrantia egrediens sic totam oratorii cellulam implevit, ut in admirationem ejus, omnes qui aderant, incunctanter assurgerent, ac se mutuo, an idem omnes æqualiter sentirent, curiosa interrogatione perquirerent. Cum subito vident eum, qui juxta jacebat, velut a quibusdam tenentibus trahi; et membra, quæ morbo erant contracta, extendi: intelligentesque divinam adesse virtutem, tulerunt hominem, et coram altari collocaverunt. Qui cum ibi positus, cum multis lacrymis divinum imploraret auxilium, cunctis cernentibus ita correctus est ut, qui manibus alienis subvectus in oratorium venerat, propriis pedibus de oratorio procederet. Testimonium tamen quam perpessus est passionis, adhuc in suo corpore circumferre cognoscitur: nam crure ac pede sinistro sic postea claudicavit ut ad regendum incessum baculo semper indiguerit.

^a Teutonicum nomen ægre crediderim allatum ex Græcia, sed potius in Germania assumptum; nisi forte legendum sit *Græcius* seu *Græciensis*, id est, *Gracii* in Styria natus.

Hoc cur non sit percuratum, dicant qui velint: ego enim id me video non aliter posse conjicere, nisi ut existimem interiori ejus saluti competere, ut aliqua in eo exterioris debilitatis vestigia remanerent.

63. Juliacus^b vocatur antiquum municipium, a vico Aquensi octo leugarum spatio disparatum. De cujus territorio puella quædam, simili morbo, similique modo affecta, a matre atque aliis propinquis suis ad memoratum oratorium adducta, cum præ multitudine hominum, qui tum forte propter missarum audiendam solemniam illuc convenerant, introferri non posset, extrinsecus eam ad orientalem oratorii fenestram collocarunt, expectantes opportunitatem, ut, recedente populi frequentia, facilius oratorio inferri potuisset. Sed ubi ad medium fere officium ventum est, et, expleto Evangelio, hostiæ salutaris oblatio peracta est, cernunt eam angustiis affici, et, erumpente per totum corpus sudore, velut in somnum labi. Quibus signis divinam adesse virtutem haud inaniter conjicientes, de illo loco levatam, quadro lapidi, qui propter jacebat, soporatæ similem superponunt. Ibi coram omnibus, qui hujus miraculi conspiciendi gratia concurrerunt, integerrimam omnium membrorum sanitatem, in unius horæ momento, Domino opitulante, recepit. Erant ibi inter cæteros spectatores et Judæi; quorum unus David nomine, post hujus signi expletionem, ad fenestram cubiculi, in quo ego tunc eram, celeriter accurrens, meque compellans, miraculum quod viderat indicavit, gratias agens Deo, qui per martyres suos tanta miracula ad salutem mortalium operari dignatus est.

64. Erat in eodem vico cæcus quidam provecctæ ætatis, qui, ut ipse asserebat, ante triennium subita cæcitate percussus, inter alios pauperes stipem ostiatim mendicare solebat. Is cum in tuguriolo suo dormiret, vidit per soporem quemdam sibi assistentem atque dicentem ut, si videre vellet, ad oratorium nostrum iret; ibi esse medicum, qui ei roganti lumen reddere potuisset. Renuit ille, et lumen quod offerebatur abominatus: « Quid, ait, mihi nunc cum visu, quem jam olim perdiidi? Melius mihi est, si eo caruero, quam si habuero. Modo mendicantem omnes exaudiunt, et ea quæ necessaria sunt, præstant: nam videntem mendicare non decet; senex autem et debilis operari non possum. » — Tum ille qui cum eo loquebatur: « Vade, inquit, et noli morari; nam, velis nolis, visum recepturus es. » Paruit ille imperanti, perrexitque ad oratorium, atque in eo pernoctavit; et cum illa nocte nihil esset factum, ad tugurium suum reversus est. Cui denuo is qui prius per soporem apparuit, et similiter ut ante imperaverat, ad oratorium pergere præcepit. Fecit ille, ut jussus fuerat, sed ne tunc

^b Juliacum, oppidum munitissimum cum arce, et caput illustris ducatus Juliænsis sub archiducibus Coloniensibus.

quidem aliquid actum est. Tertio vero commonitus A venit, et ubi coram altari ad orandum se prostravit, risum recepit. Hunc nos, dum adhuc cæcus esset, inter alios pauperes ac debiles multoties in domo nostra mendicantem vidimus : ideoque alium illuminationis ejus testem non quæsimus, quia sufficere nobis credebamus testimonium non fallentis conscientiæ nostræ.

65. Cum ex his aliisque compluribus virtutum operationibus, per circumpositos vicos et pagos, salutaris fama crebresceret, mulier quædam de pago Ribuariensi ^a, multo jam tempore cæca, visum recipiendi et desiderium simul et fiduciam habens, ad memoratum oratorium se rogavit adduci. Cumque illo venisset, tres totos dies, totidemque noctes ibidem orando et jejunando continuavit. Sed cum ad præsens nullum in se exoptatæ sanitatis sensisset indicium, domum reducta est; paucisque interpositis diebus, spe recipiendi luminis haud vane concepta, iterum se ad sacras reliquias deduci rogavit. Quo cum ab uno puero duceretur — nam qui prius eam illo deduxerunt, spem ejus velut inanem ac supervacuum judicantes, ulterius cum illa ire noluerunt — ubi ad cœmeterium Aquensis palatii, quod in monte, qui eidem vico ab orientali parte imminet, situm est, eodem comitante atque ducente, pervenit, ibi, quasi obviante sibi divina gratia, diu desideratum lumen recepit. Tum mirans atque attonita constitit, pueroque ducenti ut sequeretur imperavit : « Hactenus, inquit, quo tu præcedens ducebas secuta sum, modo autem tuo ductu non egeo ; quia viam, qua ire debemus, video ; et hunc vicum in quo sacræ reliquiæ sunt, ad quas venire disposui, Domino adjuvante, conspicio. Tu tantum vide et cura, ut me recta via ad oratorium martyrum in ipso vico adducas. » His dictis, ad oratorium perrexit, gratias egit, factique in se miraculi nobis indicium fecit, vidensque et gaudens ad propria remeavit.

66. Ascvilarem ^b vocant fundum regium, ab Aquensi palatio quatuor leugarum spatio distantem, in quo quidam homo erat diutina præcordiorum infirmitate detentus atque laborans; jamque a suis eo modo desperatus, ut non aliter nisi cauterio curari posse videretur. Quæritur ad hoc medicus, et unctioni non profuturæ dies constituitur. Interea cuidam feminæ, in eodem fundo habitanti, in somnio revelatum est, non debere illum ad suam curationem ejusmodi medelam admittere, quæ et pro sui molestia vix tolerari posset, et quia supervacua esset, salutem patienti non afferret. Cæterum si sanus fieri vellet, ad Aquense palatium iret, oratorium

nostrum inquireret, inque eo se collocari faceret, et ante triduum completum inde non recederet : hoc modo plenariam eum consecuturum sanitatem. Quod ubi ei annuntiatum est, convocatis amicis ac proximis, petiit ut erga se illius revelationis jussa complerent. Qui mox jumento impositum, ad oratorium adducunt; atque in eo, ut jussum fuerat, collocantes, abeunt, post triduum reversuri. Ille autem ibidem dimissus, per tres dies et noctes, Domino pro salutis suæ recuperatione haud inaniter supplicans, ita perfecte sanatus est, ut nullum in suis visceribus morbi, quo multo tempore tenebatur, asserebat remansisse vestigium. Suis igitur sicut promiserant ad se reversis, ac sanum sicut optaverant invenientibus, non dorso jumentum, ut venerat, sed pedum suorum officio ad propria, cum ingenti et sua et illorum gratulatione atque lætitia, regressus est.

67. Est item fundus regius in pago Mosano, octo circiter leucis ab Aquensi vico disparatus, Gangluden ^c habitatores appellant : in quo mulier quædam, quæ octo fere annorum filiam diræ paralysis ægritudine adeo confectam habebat, ut jam ex longo tempore nullum pene membrum ad officium suum movere potuisset. Audita virtutum fama, spem de recuperanda filie salute pio corde concepit; protinusque sublatam ulnis propriis, ad memoratum oratorium deportare curavit. Quæ cum illo antemeridiano tempore, hora videlicet prandii, pervenisset, et clericorum neminem ibidem invenisset — nam reficiendi causa paulo ante discesserant — tamen introgressa, filiam juxta se in pavimento collocavit. Ipsa autem perparvum cereum, quem pro munere detulerat, accendens, ante illam in eodem pavimento posuit, sequæ ad orandum coram sacris cineribus, cum summa devotione prostravit. Quo facto, sine ulla interposita mora, puella, per supernam gratiam omnium membrorum sanitate ac firmitate recepta, matre non sentiente, surrexit; cereumque qui coram se jacebat sustulit, ac post tergum jacentis constitit. Quæ cum oratione completa, caput de pavimento levasset, et nec cereum, nec filiam in eo quo posuerat loco esse vidisset, surrexit, conversaque, filiam pone se cum cereo stantem, Deum laudans ac lætabunda, conspexit. Igitur cum nullum ibi, cui de virtute quæ gesta fuerat referre posset, adesse videret, — nam præter pauperes, qui ibidem mendicandi gratia excubabant, nemo intra oratorii parietes, excepta se ac filia sua, tunc erat, quando illud miraculum factum est — votis cum gratiarum actione solutis, domum cum filia sana atque incolumi repedavit.

^a Ribuarii seu Ripuarii, a ripa Rheni custodienda dicti, quorum regia olim Colonia Agrippina erat : sic infra num. 93 dicitur, hæc metropolis esse in finibus Ribuariorum, super Rhenum posita.

^b Hoc fere intervallo distat locus in Juliacensi ditione prope Linnichium, vulgo *Wiler* dictus; olim forte addita *Asc*, quod cineres significat, distinctus

ab altero duabus leucis remotiori, vulgo *Holtzwiler*, quod lignorum villare.

^c *Gangelt* est oppidum agri Juliacensis, ex quo oriundus Jacobus Krietzradt indicavit nobis, Gangluden fuisse circum illud oppidum districtum aliquem certum, et sic sæpius appellari *het landt van mille*, *Gangelt*, *ende Vucht* eaque loca dici funiculum triplicem.

Cujus virtutis indieum qualiter ad nos perlatum A sit, paucis expediam. Gerwardus, palatii bibliothecarius, cui tunc temporis etiam palatinorum operum ac structurarum a rege cura commissa erat, de Noviomago veniens, palatium Aquense petebat. Is cum in memorato fundo quadam nocte mansisset, quæsiuit ab hospite suo, si aliquid novi de palatio nuper audisset. Cui ille : « Nihil, inquit, modo apud aulicos tam celebre est, quam signa et virtutes quæ sunt in domo Eginhardi per quosdam sanctos, quorum reliquias in oratorio domus suæ habere dicitur ; ad quarum venerationem omnes vicini nostri quotidie festinant, et quicumque infirmus illo fuerit adductus, illico curatur. » — Cœpitque ei de filia mulieris illius, qualiter ante paucos dies salva facta sit, intimare. — Tum Gerwardus : « Vade, ait, et eandem mulierem adduc ad me, ut ipsa mihi dicat quod audire desidero. » Venit mulier, et omnia, prout gesta erant, patenter exposuit. Gerwardus vero, cum in crastinum ad regem venisset, ea quæ de hoc signo revelatione [*Ms.*, relatione] illius feminæ compererat, eidem indicavit. Rex autem, cum ego secundum consuetudinem ingressus coram illo starem, quid sibi Gerwardus de hoc miraculo retulisset, tam mihi, quam cæteris sibi astantibus, divinam misericordiam atque potentiam admirando simul atque laudando, insinuavit. Sic nos contigit signum, quod nobis ignorantibus in domo nostra gestum est, ex hujusmodi relatione cognoscere.

CAPUT VII.

Miracula Valencensis in Hannonia patrata ad reliquias horum Sanctorum. Cæci decem illuminati, alii ægri sanati.

68. Hæc de miraculis beatorum martyrum, quæ in palatio gesta sunt, in præsentī opere commemorasse sufficiat. Nunc ad eas virtutes veniendum est, quæ in locis factæ sunt, ad quæ, religiosis viris petentibus ac me largiente, venerandæ eorundem martyrum reliquiæ venerunt, et in quibus hactenus cum magna reverentia coluntur. Quas primus omnium Georgius presbyter et rector monasterii S. Salvii ^b martyr, quod in pago Fanomartensi, in vico Valentianis appellato, in ripa Scaldis fluvii situm est, me dante suscepit, et per quemdam diaconum ad memoratum monasterium de Aquensi palatio destinavit. Is unum tantum comitem secum habens, cum in pago Hasbanio ad vicum regium, quem Vuasidium ^c vocant, venisset, atque in prato, quod vico proximum erat, reficiendorum jumentorum gratia descendisset, ecce unus de habitatoribus loci gibbo depressus, maxillis etiam, ex

nimio dentium dolore, quem, ut ipse dicebat, diutinum patiebatur, nimio tumore distentis, furcam ferratam in collo ferens, idem pratum furibundus intravit, et cur pratum suum depascerentur, stomachando percontatur. Cui diaconus, qui reliquias martyrum ferebat, et eas tunc in summitate virgæ, quam ob hoc in eodem loco fixerat, suspendere parabat : « Melius, inquit, tibi est, ut coram his sanctorum reliquiis, quas hic in manibus habeo, prosternaris, Deumque roges ut te, per merita eorundem sanctorum, de dolore, quem pateris, liberare dignetur : nam tumor, qui in facie tua videtur, testatur aliquem magnum in ore tuo esse dolorem. » Ad hæc homo, projecta furca quam manu ferebat, ante reliquias pronus corruit, et, ut diaconus ei suasisit, pro salute sua Domino supplicavit. Nec longa interposita mora, ita sanus ab oratione surrexit, ut nec tumor in facie, nec dolor in dentibus, nec gibbus quo premebatur, remaneret in dorso. Ac proinde concito gradu vicum ingressus, omnes propinquos ac vicinos suos, in eodem loco constitutos, ad laudem Deo dicendam, et gratias Christo Domino referendas, invitavit. Confluxit in pratum ingens populi multitudo, et pro eo qui sanatus fuerat, gratias actura circumjacentis regionis turba congregata est. Rogant omnes diaconum ut illam noctem ibi moraretur : nec ille eis hoc negare poterat, quia parati erant, nisi assentiret, etiam invitum detinere. Dueunt deinde pervigilem noctem, et in Dei laudibus tota regio resonabat. In crastinum ^C autem, cum diaconus iter suum capere cœpisset, omnis illa congregati populi frequentia abeuntem cum ingenti devotione comitata est, nec ante vel subsistere vel discedere voluit, quam ab aliis, quos miraculi hujus fama commoverat, obviam sibi venientibus fuisset exceptus. Hoc modo sacræ martyrum reliquiæ, ex hujus occasione miraculi, a populis illarum regionum exceptæ, et ad basilicam S. Salvii, quo eas memoratus Georgius miserat, Domino ducente, perlatae sunt. Hoc signum ipsius Georgii relatione constat mihi esse compertum : de cæteris autem, quæ nunc dicenda sunt, ab eo libellum accepi, cujus ordo vel series hunc modum habere cognoscitur.

69. Anno quarto decimo ^d, Christo propitio, imperii Hludowici Augusti, cum ad corroborandam christiani populi fidem, sicut in initio nascentis ecclesiæ, signa et prodigia in ipso regis palatio, per merita sanctorum suorum, Dominus dignaretur ostendere, petiit et obtinuit Georgius presbyter, Aquisgrani palatio, ab Eginhardo abbate, reliquias

^a Huic Gervardo scribens Eginhardus epistolam 14, inter alia habet ista : « Hortaris, imo consilium das, ut omissis martyrum excubiis, quibus indesinenter adesse et interesse jussus sum, palatium petam. »

^b Colitur S. Salvius 26 Junii, ubi ostendimus fuisse cœnobiū clericorum, quod Baldericus, lib. II Chronici Cameracensis, cap. 31 appellat monasterium canonicale S. Salvii episcopi et martyris. Est modo

prioratus ordinis Cluniacensis ab anno 1105, prope Valencenas ac fere in suburbii, quem locum vulgo *Famarts* dici notat Mabilio.

^c Vuasidium forsan *Weset*, seu *Veltweset* inter Trajectum et Bilsenam, quod *Wased* potest fuisse dictum.

^d Est is annus Christi 827, potissimum mense Junio quo hæc contigerunt.

beatorum Christi martyrum Marcellini et Petri, quorum corpora ipse de Roma per homines suos allata nuper acceperat: easque in capsâ, quam auro et gemmis decenter ornaverât, reconditas per diaconum suum, nomine Theothardum, ad basilicam S. Salvii martyris, quam ipse tunc temporis per beneficium regis tenebat, dirigere curavit. Qui diaconus cum ad villam regiam, quæ Vuasidium vocatur, venisset, occurrit ei homo gibberosus, et ex dentium dolore ita vexatus atque confectus, ut jam per dies quindecim nullum alium victum quam solam aquam posset assumere. Qui cum hortante diacono coram reliquiis, quas ille ferebat, se ad orandum prostrasset, et Dominum Christum, ut sui miseretur, devote ac suppliciter invocasset, per intercessionem sanctorum Marcellini et Petri, cuncta corporis incommoditate depulsa, sanus ab oratione surrexit. Factum est hoc miraculum tertio decimo Kalendas Julii. Quod a me superius plenius est enarratum, quia ego illud iuxta relationem memorati Georgii conscribere curavi.

70. Diaconus autem cum reliquiis tertia die Valentianas veniens, cum eas in basilicam S. Salvii, sicut ei fuerat imperatum, reverenter et honorifice inferret, quidam juvenis de villa regis quæ Listina vocatur, Dominicus nomine, qui eo morbo, quem Græci spasmus appellant, jam per annum integrum sic vexabatur, ut manus ejus dextra penitus contineri non posset, sed agitatione continua, quasi qui molam verteret, moveretur in gyrum, statim in ipso introitu, per merita beatorum martyrum, coram omni populo ita curatus est, ut post hæc nullum illius horrendæ agitationis pateretur incommodum. Exinde die quarta, in festivitate videlicet beati Joannis Baptistæ, anus quædam, nomine Gerrada, quæ se annum unum cæca [Ms., cæcam] fuisse testata est, dum missarum solemnia celebrarentur [Ms., celebrantur], invocatis beatis martyribus, lumen, quod ex fide petierat, cunctis qui aderant videntibus, per illorum merita recepit. Similiter in festivitate sancti Salvii, qui evenit sexto Kalendas Julii, quidam homo surdus et mutus, inter solemnia missarum, per suffragia martyrum, et auditum et loquelam recipere meruit. Eadem die anus quædam de pago Laudunensi, Rodeltrudis nomine, quæ per tres annos lumen cæli non vidit, in eadem celebratione missarum, visum recepit. Quinto Kalendas Julii, puer quidam annorum circiter septem, Donitianus^b nomine, qui fuit cæcus a nativitate, dum divinum celebratur officium, per merita beatorum martyrum illuminatus est.

71. In vigilia vero beatorum apostolorum Petri et

^a Forte *Lessina* oppidum Hannoniæ aut *Liptines* prope Laubium, ubi sub Carolomanno in villa regis synodus habita est.

^b Putem scribendum, *Domitianus*, vel *Donatianus*.

^c Sunt quidem in vicina Valencensis Flandria Gallicana, inter Duacum et Tornacum, *Pont à Rache* et

A Pauli, id est, quarto Kalendas Julii, puella quædam parva, nomine Theotbalda, habens ætatis annos, ut putabatur, novem, quæ tribus annis nihil viderat, tempore salutaris officii in media populi multitudine constituta, martyrum suffragantibus meritis, lumen amissum ex divina miseratione recepit. Eadem die quidam homo, nomine Dado, de villa Ponticuli^c vocata, qui annos sex curvus erat, et ad cælum se erigere non poterat, ideoque brevibus anticulis, sustentandi se gratia sub axillis positus, cernuus incedebat, is eadem hora, eodemque in loco, per misericordiam Dei et per merita beatorum martyrum, erectus ac sanus effectus est.

72. Die quarto nonarum juliarum, quædam vidua nomine Adalrada, quæ annis quatuor oculorum lumine privata nihil videbat, audita virtutum fama, spem visus recipiendi non vana fide concepit; arreptoque baculo, sola sine ductore ad Valentianas ire contendit. Cumque vico appropinquare cœpisset, visum est ei quod velut unum solis radium oculo dextro conspiceret; ac proinde divinam clementiam puro corde deprecata est ut per intercessionem sanctorum suorum ecclesiam S. Salvii se videre permetteret. Statimque exaudita est, et quod optaverat, Domino miserante, sine mora est consecuta. Ipsa quoque die, altera quædam femina de pago Noviomensi, nomine Ruoitla, quinquennio cæca, inter missarum solemnia lumen quod amiserat, Christo Domino per merita sanctorum suorum donante, recepit.

73. In octavis apostolorum, id est, pridie Nonas Julii, quidam homo, Gunthardus nomine, de eodem pago, velut paralyti percussus, ad basilicam S. Salvii a suis adductus est: qui, ut dicebant, jam unum annum habebat in eadem infirmitate, et tam vehementer in sinistra parte corporis sui debilitatus est, ut nec manum ad os ducere, nec se vel lavare vel calcare valeret. Hic, per misericordiam Dei meritoque sanctorum, tempore matutinalis officii, in ipsa solemnitate, sanus effectus est.

74. Similiter et alius homo, nomine Hildebonus, veniens de monasterio quod Ad-duos-Gemellos^d appellatur, cum ab infantia cæcus esset, ac lumen cæli in tota vita sua non vidisset, in celebratione missarum, eadem die, in eadem basilica, per eodem sanctos, eodem Domino miserante atque auxiliante, visum recepit, et omnia quæ prius non vidit, clare videre meruit. Die vero Nonarum Juliarum, puella quædam parvula, nomine Reginlindis, quæ non amplius quam septennis esse videbatur, cum tribus annis oculorum suorum lumine caruisset, et inter cæteros in basilica ad divinum officium audiendum constitisset, intervenientibus sancto-

Pont à Marcy; sed alterutrum locum hic signari nomine *Ponticuli* temere quis dixerit?

^d *Monasterium ad duos Gemellos* hic dici videtur, quod Ambianis in Picardia vulgo nominatur *Saint-Martin des Jumeaux*, a Guidone episcopo, sub anno 1073, postea restauratum.

rum meritis, coram omni multitudine, illuminata est. Quarto Idus Julii, cæca quædam, nomine Alagia, quæ duobus fere annis visu carebat, intra sacra missarum solemnia, suffragantibus sibi sanctorum precibus, a Domino Jesu Christo illuminata est. Eadem die cæcus quidam valde senex, de villa Gauliacas ^a, Ermenwardus vocabulo, qui annis quatuordecim nihil videre potuit, ad vespertinum officium ecclesiam ingressus beatos martyres invocavit, ac statim cæcitate depulsa, diu desideratam lucem, Domino adjuvante, recepit.

75. Septimo kalendas augusti, puella quædam, quæ ab immundo spiritu vexabatur, in basilicam adducta, dum sacræ oblationis officium celebratur, per virtutem Christi et merita beatorum martyrum, fugato dæmone, integerrimam mentis et corporis meruit recipere sanitatem. Hæc sunt miracula atque virtutes quas Dominus noster Jesus Christus, per merita sanctorum martyrum suorum Marcellini et Petri, in vico Valentianas, ad salutem humani generis, operari dignatus est: quæ memoratus Georgius ^b presbyter brevi libello collecta nobis mittere curavit, et nos huic operi nostro censuimus inserenda. Hic est Georgius Veneticus, qui de patria sua ad imperatorem venit, et in Aquensi palatio organum, quod Græce hydraulica vocatur, mirifica arte composuit.

CAPUT VIII.

Miracula Gandavi, in monasterio S. Bavonis, ad reliquias horum sanctorum. — Cæci octo illuminati. Alii ægri adjuvi.

76. Alter libellus mihi oblatus est de monasterio sancti Bavonis, quod situm est juxta Scaldim in loco Ganda vocato, ubi idem annis Legiæ flumini con-

jungitur, a fratribus ^c ibidem Deo servientibus, quorum rogatu reliquias memoratorum Christi martyrum ad idem monasterium misi; in quo hæc per ordinem gesta reperta sunt.

^d Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi octingentesimo vicesimo octavo, venerunt reliquias sanctorum Christi martyrum Marcellini et Petri ad monasterium S. Bavonis, die quinto Nonarum Julii, feria sexta, indictione vi. Tertia vero die, id est, Dominica proxima, quæ fuit tertio Nonas Julias, quædam puella cæca, nomine Hartlinda, de villa quæ Fursenum ^e appellatur, quam pater et mater testati sunt octo annis oculorum officio caruisse, cum ante altare, super quod sacræ martyrum reliquias erant positæ, fuisset adducta, coram omnibus qui aderant, visum, Domino miserante, recepit. Inde post dies octo, id est, quarto idus Julii, adducta est altera puella similiter cæca, nomine Helmrada, de villa Magle ^f nuncupata: cujus parentes de ea retulerunt, quod octava die postquam baptizata fuit, subita cæcitate percussa sit. Quæ et ipsa statim coram sacris martyrum cineribus lumen, quod jam dudum perdidit, Domino sibi reddente, recepit. Exin die tertia, quod fuit pridie Idus Julii, venit illuc puella quædam, curva, nomine Bildrada, de villa Boderetio ^g, quæ pertinet ad monasterium S. Vedasti. Quæ cum ante memoratas sanctorum reliquias, pro restitutione salutis suæ, Dominum Christum suppliciter invocasset, coram omnibus qui aderant erecta est, et integrum corporis sui statum in momento temporis recipere meruit.

77. Postea vero, duodecimo die Kalendarum augustarum, femina quædam, nomine Eddela, ancilla

^a *Gauliacas* adhuc nescio invenire circa Valencenas.

^b In *Annalibus Francorum Pithœanis* ad ann. 826 illa leguntur: « Georgius quidam presbyter de Venetia, cum Baldrico comite Forojuliense veniens, organum hydraulicum Aquisgranum fecit. » Quo perfecto factus est rector monasterii S. Salvii; et anno 827 obtinuit reliquias dictas.

^c Horum fratrum sive monachorum abbatem fuisse Eginhardum ab anno 826, scribit Meyerus in *annalibus Flandriæ*; addens quod is, « sacerdos Cæsaris Ludovici, cœnobium, incendio deformatum, restituerit, vagosque monachos in unum reduxerit. » Hisce addit Sanderus, lib. iv *Rerum Gandavensium*, cap. 4, eum « impetrasse a Ludovico imp. approbationem privilegiorum cœnobii Gandensis et alia privilegia nova; » quæ utinam exstarent, ad confirmandam collationem hujus abbatie Eginhardo factam. Quod autem asseratur eum scripsisse in *Vita Caroli Magni*, auctos frequentius simul Gandavi fuisse, non habetur in hujus Vita, ad diem 28 Januarii a nobis illustrata. Sed anno 826 se fuisse Gandavi in monasterio S. Bavonis scribit ipsemet supra num. 4. Fuit Lupus, ejus familiaris, abbas Ferrariensis in diœcesi Senonensi et simul S. Judoci super mare in Pontivo. Ita potuit simul habuisse Eginhardus aliquam curam monasterii S. Bavonis, licet habitaret Helingestadii. — Idem epistola 12 petit censum, sibi apud S. Bavonem et in Blandinio debitum.

^d Hæc accurate conveniunt in dictum annum 828, cyclo solis 25, litteris Dominicalibus E. D.

^e An *Fursenum* contractiori nomine dictum sit

sæculo xii Furnas; alteri conjectandum relinquo, donec aliquid proprius hac referibile inveniatur.

^f Videtur esse hodiernum *Machelen*, inter Cortracum et Gandavum via fere media. Relictæ fuere horum sanctorum reliquias in dicto S. Bavonis monasterio usque ad annum 1070, quando Balduinus Montensis, comes Flandriæ et Hannoniæ, in cœnobio Hasnoniensi ad Scarpum fluvium, tribus ab urbe Valencenensi leucis pro canonicis sæcularibus monachos Benedictinos introduxit, eisque templum reparavit. Ad quod curavit transferri ex dicta S. Bavonis ecclesia reliquias S. Marcellini et Petri, capsæ inauratæ impositas, et gemmis pretiosis exornatas, ut referunt Guillelmus Gazetus in *Historia ecclesiastica Belgii*, in Lietberto episcopo trigesimo secundo Cameracensi et Atrebatensi, pag. 162; Henricus Doutremannus lib. i *Historiæ Valencennensis*, cap. 8, Loerius et alii. De hisce reliquiis ista adnotat Razzius in *Hierogazophylacio Belgico*: « Quod Molanus asserit, iconomachorum rabie feretrum ac omnia pene eorum sacra ossa devastata esse, ex falsa aliquorum relatione scripsisse autumo. Ea enim piorum quorumdam hominum studio Valentianis occultata; hodieque salva Hasnonienses ascetæ pie in pulcherrima ac pretiosissima auro argentoque cælato capsâ commonstrant; quod ex solemnî informatione, facta et exhibitâ domino Georgio Colvenario, universitatis Duacensis cancellario ac sacræ theologiæ doctori, necnon ordinario professori, mihi certissime constat. » Hæc ibi.

^g *Bodereti* vestigium nullum tota Flandria invenio.

S. Amandi, de villa Baceroda ^a vocata, quæ plurimis annis oculorum lumine caruisse dicebatur, ibidem feliciter [*Ms.*, fideliter] orans visum recepit. Eodem die servus quidam S. Bavonis, Eberaldus vocabulo, de villa Millinio ^b, qui et ipse per plures annos lumen cœli non vidit, cunctis qui aderant cernentibus, eodem in loco diu desiderata luce donatus est. Ipsa quoque die duæ viduæ, quæ plurimis annis cæcæ fuerant, ibidem illuminatæ sunt, quarum altera nomine Blidwara, de villa Accinio ^c; altera Ricberta vocata, de villa Vuerminio ^d fuisse narratur.

78. Deinde post dies viginti quinque, id est, in festivitate Assumptionis sanctæ Mariæ, femina quædam vocabulo Angarihilda, de villa Gojaco ^e, coram sacris Martyrum reliquiis, omni populo cernente, et id quod evenerat admirante, ita incurvata est, ut penitus se ad cœlum videndum erigere non posset. Eademque, sequenti die, id est decimo septimo Kalendas Septembris, in eadem ecclesia, cum evangelium legeretur, eodem populo teste, ita erecta atque in statum pristinum restituta est, ac si nunquam per illam corporis sui læsionem ad terram fuisset inclinata. Postea vèro, secunda et vicesima die mensis Septembris, id est decimo Kalendas Octobris, homo quidam de pago Texandria ^f, ex villa quæ Apennia nominatur, vocabulo Lioldoldus, qui propter sinistri cruris ac pedis imbecillitatem duobus se baculis ad incedendum sustentabat, ita ibidem in conspectu populi perfecte curatus est, ut ultra jam in ambulando baculorum adminiculo non egeret.

79. Quarta vero die post patratiōnem hujus miraculi, id est septimo Kalendas Octobris, juvenis quidam surdus et mutus, sinistra quoque manu contractus, nomine Hunwaldus, de villa Corvio ^g nuncupata, cum ante sacras martyrum reliquias venisset, atque ibi suppliciter orasset, statim per vir-

^a *Baceroda* vulgo *Baefroy* ad Scaldim in Brabantia, in capite viæ Alostum ducentis, sub episcopo Gandensi in decanatu Teneramondano.

^b *Millinium*, an *Melle*? item ad Scaldim in Flandria, duabus leucis infra Gandavum? an potius *Mullem* in districtu Aldenardensium?

^c *Accinium*, verosimiliter *Eessene*, prope Dixmudam sub episcopatu Iprensi.

^d *Vuerminium*, nunc fortassis deflexum in *Wormhout*, quasi *Wermirii silva*, in castellaniam Bergensi.

^e *Gojacum*, hodie forsitan *Coyegem*, unus ex pariatibus castellaniz Cortracensis.

^f *Texandria*, alias *Taxandria*, hodierno usu *Campinia* seu *Campania Brabantica*; ubi tamen *Apenniam* necdum reperi.

^g *Corvium* ubi quærendum sit, necdum potui divinare.

^h *Verecundia* in diœcesi Tornacensi, vulgo *Warcois* ad Scaldim, inter Cortracum et Tornacum, huic quam isti propior.

ⁱ *Bertingaheim*, fortassis contractim *Bernem*, in decanatu Ardenburgi sub episcopo Brugensi.

^j *Schaltheim*, mutatis per tot sæcula vehementer restuaris Scaldis verosimiliter nunc latet, aquis haustum et deletum.

^k *Aldingaheim*, forte *Maldingaheim*, ut sit hodiernum *Maldegem*, Brugis distans ad tres leucas, Gandavo ad quinque.

^l De hisce reliquiis ibidem repertis, ista nobis

A tute[m] Christi, depulsis universis quibus afficiebatur incommodis, ita sanus effectus est, ac si nunquam aut surdus, aut mutus, aut ex contractione nervorum in manu fuisset aliquo modo debilitatus. Sequenti die, hoc est sexto Kalendas Octobris, femina quædam, nomine Engilgarda, quæ per multos annos dira paralysis passione tenebatur, eadem in basilica, per merita beatorum martyrum, coram omni populo, est curata. Erat eadem ancilla perti-nens ad episcopium Tornacense, de villa quæ Verecundia ^h nominatur. In crastinum vero, id est quinto Kalendas Octobris, altera quædam femina, nomine Ramburga, de villa Bertingaheim ⁱ simili passione in inferiori corporis sui parte valde debilitata, cunctis qui aderant videntibus, coram eisdem sanctorum reliquiis, perfectam membrorum suorum firmitatem recepit; atque a morbo, quo per decem annos laborasse ferebatur, Deo volente, in momento temporis liberata est.

80. Eadem die vir quidam cæcus, nomine Germanus, de villa Schaltheim ^j, quæ juxta ostium Scaldis, fluminis in maritima Frisonum regione posita est; cum ibi, pro calamitate quam patiebatur, Domini misericordiam et beatos martyres invocasset, diu negatum lumen cum lætitia recipere meruit. Quarta autem die postquam hoc signum Domino volente contigit, id est, pridie Kalendas octobris, quædam ancilla S. Bavonis, vocabulo Gundrada, de villa Aldingaheim ^k quæ tribus fere annis solem non viderat, ubi se coram altari ad orandum prostravit, lumen quod amiserat, Christo Domino per merita sanctorum suorum largiente, recepit.

CAPUT IX.

Ad reliquias Trajecti depositas sanati cæci, surdi, muti, contracti, paralytici.

81. Tertium quoque libellum detulerunt mihi fratres de monasterio ^l S. Servatii confessoris, quod

pro sua humanitate transmisit D. Alardus Laurentius van Eyll, canonicus ecclesiæ Trajectensis: anno Domini 1623, mensis Aprilis die 25, cum aliquantulum elevaretur lapis altaris S. Petri apostoli, in crypta ecclesiæ collegiatæ S. Servatii, et nonnihil ex una parte inclinatus esset; deprehensum est corpus altaris, cui lapis innititur, intus esse cavum et confectum ex unico lapide, intus cavato, ad instar vasis, ad capacitatem duorum pedum in longitudine et sesquipedis in latitudine et profunditate, in eaque concavitate repositam capsulam plumbeam, longitudinis fere unius pedis, cujus operculo insculptum et exaratum erat: RELIQUIÆ MARCELLINI ET PETRI MART. Erant autem dictorum martyrum cineres involuti sudario adhuc integro, sed quod minimo tactu in cineres resolvebatur. Erant autem cineres illi in ea quantitate, quam sudarium capere poterat. Has reliquias viderunt in dicto altari, reverendus dominus decanus Winandus a Gelria, Guihielmus Tophius cautor, et Joannes Stevart, canonici prædictæ ecclesiæ S. Servatii.

Carmen de dicto S. Petri altari.

Hæc Marcellini cineres clauduntur in ara,
Nec non ossa Petri, patris inclyta signis:
Hunc dedit Egiuhardus thesaurum mobilis abbas,
Quando recensent a partu Virginis almæ
Risique quater centum annos, nec nou bis decem et octo.

Hactenus a dicto canonico van Eyll submissa.

situs est in ripa Mosæ fluminis, in vico qui hodieque A Trajectus vocatur, et distat ab Aquensi palatio octo circiter leugas. estque habitantium et præcipue negotiatorum multitudinis frequentissimus. Cujus textus, si bene recolo, in hunc modum videtur esse compositus: Adventus sanctorum Christi martyrum, Marcellini et Petri, ad vicum Trajectum, contigit pridie Nonas Junii. Nam ipso die venit eis obviam de eodem vico immanis multitudo populi, ad susceptionem illorum congregata, laudans et benedicens Deum super immensa atque inenarrabili misericordia sua, qua per tantos patronos populum in se credentem et confidentem visitare dignatus est. Cumque his laudibus et lætitia spirituali usque ad basilicam B. Servatii perventum esset, celebratisque cum magna omnium gratulatione missarum solemnibus, et universis B ad sua reversis, feretrum, quo sacri cineres advecti sunt, a dextris altaris juxta cancellos collocatum est; totusque ille dies, cum ingenti eodem in vico consistentis populi exultatione atque jucunditate, consummatus est.

82. Cumque ad vespertinum officium juxta consuetudinem celebrandam, eandem basilicam fuisset ingressi, aderat inter cæteros puer quidam, nomine Berngisus, quem propinqui sui de pago Cundensio ^a, ante paucos dies illuc venientes, adduxerunt cæcum [Ms., cæcus] a nativitate. Qui subito coram omnibus in pavementum cecidit, ibique aliquandiu velut sopore depressus jacuit; moxque apertis oculis lucem, quam nunquam ante vidit, Christo Domino per merita sanctorum suorum donante, conspexit. Exin quinta C die, id est, sexto Idus Junii, homo quidam, cognomento Hildimarus, qui surdus erat et mutus, coram eisdem sacris sanctorum reliquiis, et auditum pariter et loquelam per virtutem Christi recepit.

83. Eodem quoque die puella quædam, de familia S. Lamberti, nomine Adallinda, quæ non solum surda et muta, sed etiam cæca, totoque corpore tam miserabili modo ex nervorum contractione erat complicata, ut genua pectori jungerentur, juxta sacras Martyrum reliquias a suis posita, et visum et auditum, loquelam etiam omniumque membrorum rectitudinem, ac salutem, coram omnibus qui aderant, mirabili celeritate, divino munere, consecuta est. D Postridie vero, id est, quinto Idus Junii, quidam servus regius, nomine Berohadus, de villa Cresciaco ^b, in dextera sui corporis parte per totum ex nervorum contractione debilitatus et inutilis factus, cum ante memoratas sanctorum reliquias venisset, statim erectus, et sanitati quam desiderabat sine mora est redditus. Similiter et puella quædam de ipso vico Trajecto, vocabulo Theohildis, cujus dextera manus erat simili contractione in tantum complicata atque distorta, ut ad omnem usum esset

inutilis, hæc, eadem die, ante easdem sanctorum reliquias, pari modo curata est.

84. Quibus visis, populus in basilica congregatus, cœpit, præ nimia exultatione atque lætitia, in hymnis et litanis, sublatis in altum vocibus, laudes Domino decantare. Cum subito intravit puer quidam surdus, atque in media plebis multitudine stupefactus et attonito similis constitit. Ac deinde, cum ante altare sancti Salvatoris, quod in media ecclesia positum est, pervenisset, erumpente protinus de naribus ejus sanguine, quo diu privatus fuerat, auditus officio donatus est. In crastinum autem, id est quarto Idus Junii, visum est nobis ut feretrum, quod sacros Martyrum cineres continebat, altius elevari deberet; ad hoc videlicet, ut aliquanto eminentius esset quam altare cui appositum erat, et facilius ab accedentibus cerni potuisset. Idque nobis facientibus, et inter faciendum litanias cum Dei laude canentibus, puella quædam de familia S. Servatii, a nativitate sua pedibus ex contractione distortis, manibus etiam ex nervorum distensione dissolutis, insuper et muta, quam paulo ante in basilicam sui detulerunt, et coram feretro posuerunt, subito sanitas est reddita; ita ut eadem hora et loqui, et incedere, et manibus ad omnia necessaria perfecte uti potuerit.

85. Femina quædam de ipso vico Trajecto, cum haberet ancillam cæcam, nomine Adalgardam, ingressa basilicam tradidit eam sanctis martyribus Marcellino et Petro, ut per eorum suffragia visum recipere mereretur, ibique dimisit. Quæ cum, post peractum vespertinale officium, in eadem ecclesia substitisset, subito, velut ab aliquo impulsæ, in pavementum cecidit; atque ibi diu volutata, tandem, cum ingenti circumstantis populi stupore atque admiratione, clare videns surrexit. Contigit hoc Idibus Junii ad vespertinum, ipso noctis incipiente crepusculo. Homo quidam de provincia Burgundia, ex territorio Gennavensi ^c, nomine Theotgarius, ea passione laborans quam medici Græco vocabulo *spasmon* appellant, Latine autem, ab assidua membrorum agitatione, *tremulosa* non incongrue vocari potest, venit in basilicam: atque in media populi turba, quæ ad audienda missarum solemnia, ut in die Dominico moris est, fuerat congregata, constitit. Cumque, post recitatam Evangelii lectionem, Christianæ credulitatis symbolum recitaretur [Ms., caneretur], tremulosus ille subito ad terram corruit; et dum divinum officium peragitur, pene immobilis ac mortuo quam venti similior jacuit; multoque ex naribus ejus sanguine manente [Ms., manante], post completum sacrum officium, cum magna inspectantis populi admiratione, sanus ac sine ulla trepidatione surrexit. Factum est hæc miraculum decimo octavo kalendas Julii, ^d die Dominico, sicut superius comprehensum est.

^a *Condensium*, an forte *Condrusium*? diœcesis Leodensis portio, vulgo *le Condroz*?

^b Ex pluribus *Cresciaci* nomine dictis locis; celebris est illud quod, in Melodunensi Galliæ diœcesi situm, regia etiam nunc jurisdictione pollet.

^c *Gennabum* in finibus Aurelianensium ad Ligerrim, hodie *Gien*, ut quibusdam cum aliquo in nomine fundamento placet; *Genabus*, Lucano.

^d Cum hic concursus exigat litteram Dominicalem D, et hæc habeatur anno 828, nec deinde ante an-

86. Quarta autem feria, id est, decimo quinto Kalendas Julii, puer quidam, nomine Folchardus, de monasterio quod Meldradium^a vocatur, qui erat cruribus ac pedibus miserabili contractione distortus, eodem in loco, coram omni populo, curatus est. Undecimo Kalendas Julii venit quidam homo ad ecclesiam, et inter cæteros intravit, cujus dextra manus simul eum brachio modo mirabili movebatur in gyrum, ac si molam vertere deberet, idque incessanter agebat. Is dicebat, ob hoc sibi hanc inquietudinem accidisse, quia die Dominica contra vetitum moleret; et jam annum integrum evolutum esse, ex quo hujusmodi pœna mulatus est. Qui cum ad sacrās martyrum reliquias appropriasset, ibique fideliter eos invocasset, molaris illa commotio subitanea quiete sopita est. Hic homo de monasterio Scotorum, quod Fossæ^b vocatur, se venisse, Dothiūque appellari dicebat.

87. In vigilia S. Joannis Baptistæ, quæ est die nono Kalendarum Juliarum, venit quidam vir Trajectum ad basilicam S. Servatii, qui se de civitate Tornaco esse fatebatur. Is, ut ipse aiebat, fuit ab infantia surdus et mutus: ductusque a suis ad S. Sebastianum, cœpit ibi et audire et loqui, sed inefficiter, quoniam verba ejus vix intelligebantur; ipse quoque, cum alii ad eum loquerentur, tenuitatem auditus sui dissimulare non poterat. Qui ubi ad matutinum officium venit, coram sacris reliquiis procumbens, obdormivit. Nec multo post, velut aliquo excitante evigilans, qui os suum pugno percussisset, a circumstantibus perquisivit. Cui cum omnes, neminem hoc fecisse, respondiissent, surrexit: eademque hora sanus factus, perfecte, sine ullo impedimento, et audivit et locutus est.

88. Eadem die, dum sacra missarum solemnia celebrantur, femina quædam, nomine Adallinda, duos cercos ad lumen in ecclesia faciendum detulit: quorum unum dextra manu cuidam ex custodibus, ut accenderetur, porrexit; alium autem interium, quasi de illo postea illuminandum, manu sinistra retinuit. Sed mirum in modum, dum custos sibi datum accendit, ille qui in manu feminae remansit, cunctis cernentibus divinitus accensus est.

89. Monasterium sanctimonialium, Eike^c vocabulo, situm super Mosam fluvium est. In quo quædam Deo sacrata, nomine Saliga, toto corpore, excepto dextro brachio, diro paralysis morbo dissoluta jacebat. Huic per quietem quidam ex vicinis suis astitisse, ac tali sermone eam compellasse visus est, ut diceret: « Quid agis? » Cui cum illa, non aliud quam se in lecto suo quiescere, respondiisset, « Au-

distine, inquit, aliquid de sanctis, qui in Trajecto ad S. Servatium venerunt? » Cui cum nihil de his se audisse respondiisset, « Surge, ait, velociter, atque illuc properanter venire contende; nam ibi es omnium membrorum tuorum receptura sanitatem. » Sed cum expergefata nihil de his facere curasset, iterum sequenti nocte ab eodem, simili modo, est admonita ut Trajectum pergeret. Illa tamen, ut prius, spreta monentis voce, quo jubebatur distulit proficisci. Tertia vero nocte vidit eundem sibi astare, et cum quadam severitate, cur monita sua contempsisset, interrogare; baculoque, quem tunc manu tenere videbatur, latus ejus percutere, atque ut Trajectum velociter pergeret, imperrare. Nec illa jam ausa trinæ visionis auctoritati resistere, accitis ad se propinquis et amicis, Trajectum, ut sibi jussum erat, deducitur, et in basilica B. Servatii juxta sacros martyrum cineres collocatur. Cumque ibi promissæ sanitatis præstolaretur eventum, quinto demum die postquam illuc venerat, cum magna omnium admiratione, perfectam totius corporis sui meruit recipere sanitatem.

CAPUT X.

Duo miracula, intercessione SS. Proti et Hyacinthi atque S. Hermetis, in ecclesia SS. Marcellini et Petri patrata.

90. Restant adhuc duo valde præclara miracula, quæ non solum tegenda silentio non censeo, quin potius illorum conscriptione convenientissimum quarto volumini, quod in manibus habetur, finem me facturum esse confido. Et licet eadem signa beatis martyribus Marcellino et Petro cum aliis sanctis possint videri communia, ex eo quod unum ex his in adventu reliquiarum sanctorum Proti et Hyacinthi, et juxta ipsas reliquias gestum est; alterumque in die natalitio sancti Hermetis, suis [Ms., sub] ipsius reliquiis contigisse certum est; ideo tamen ipsis præcipue adscribenda videntur, quoniam in ea basilica facta sunt, in qua eorum sacratissima corpora requiescunt. Gestorum autem fides ad nos pertinet, qui presentes fuimus, et quibus ea divina pietas videre concessit. Ac proinde, ommissa præfatione, ad ipsa quæ dicenda sunt miracula veniamus.

91. Gregorius, Romanæ urbis episcopus, qui Eugenio^e simulque Valentino in pontificatus honore successit, cum titulum S. Marci evangelistæ, in quo presbyter fuerat, ampliari, et in eo monasterium vellet exstruere, quæsit per cometeria et ecclesias longius ab urbe constitutas, sicubi sanctorum martyrum corpora posset invenire: inventaque titulo, quem opere magnifico exstruxerat, curavit inferre. Casu

sterium construxerunt.

^d Coluntur SS. Protus et Hyacinthus 11 Septembris, ac S. Hermes 28 Augusti.

^e Eugenio II anno 827 die 27 Augusti mortuo, constituitur Valentinus: eique, post 14 dies circiter vita functo, succedit Gregorius IV, mortuus 11 Januarii anni 844, secundum nostram chronologiam. At res hic gestas refert Baronius ad annum 829.

num 834; verosimile sit, eodem circiter tempore Valencenas et Trajectum reliquias missas fuisse. Itemque opinari licet de Gandavo.

^a Meldradium, vulgo Meldert, in Brabantia, prope Hingardam, ubi B. Pipinus, ad honorem S. Ermelindis virginis, sanctimonialia constituit.

^b Fossæ, oppidum districtus Leodiensis.

^c Vide Vitam Herlindis et Relindis, virginum et sororum, quæ cum patre Adalhardo dictum mona-

igitur factum est, ut eo tempore, quo sepulcrum A
beatissimi Hermetis erat aperturus, et sacrum illius
corpus inde fuerat sublaturus, unus ex nostris, qui
eodem anno supplicandi gratia, ut moris est pœni-
tentibus, Romam venerat, congregatæ ad basilicam
martyris multitudini cum cæteris peregrinis inter-
resset. Is negotio, quod agebatur, diligenter inspecto,
spem adipiscendarum memorati martyris reliquia-
rum, licet corde simplici, non tamen sine causa conce-
pit, et Deusdonam diaconum, cujus in primo libro
crebram fecimus mentionem adiens, obnixè rogavit
ut ex his quantumcunque a custodibus loci acci-
peret, mihiq; deferendum sibi præstaret. Qui con-
festim precibus ejus annuens, id se sine mora factu-
rum pollicetur; datoque custodibus pretio, non solum
sancti Hermetis, sed etiam sanctorum Proti atque B
Hyacinthi, quorum in eadem basilica corpora
erant posita, reliquias accepit. Et illas quidem per
quamdam familiarem suum, cui Sabbatino cognomen
erat, simulque et nostrum, qui ei ut hoc faceret per-
suasit, mittere curavit: quod autem de corpore
beati Hermetis potuit adipisci, ipse ad nos veniens,
pro ingenti munere, detulit. Cum autem de adventu
reliquiarum sanctorum Proti et Hyacinthi nobis esset
indicatum, obviam illis processimus; easque, ut par-
erat, honorifice suscipientes, atque basilicæ cum
hymnis et orationibus inferentes, propter corpora
beatorum Marcellini et Petri, cum feretro quo vene-
rant, collocavimus. Ubi cum in crastinum mulier
quædam de proximo prædiolo, quod Baldradestat
nuncupatur, dæmone possessa cum cætero populo C
fuisset ingressa, cœpit nequam spiritus fremere, ac
prostratam in pavimento collidere, suamque mali-
tiam coram omnibus confitendo publicare. Cumque
a presbytero se exorcizante fuisset interrogatus, quis
esset, unde venisset, quando et cur in eam intrasset;
ad singula respondit, seque non solum dæmonem,
sed etiam omnium viventium pessimum esse testa-
tus est. Et cum presbyter ab eo causam tantæ ne-
quitiæ requisisset, malam voluntatem hanc sibi tri-
buisse fatebatur. Rursus cum ab eo quæreret, si
unquam in cœlo fuisset; in cœlo se fuisse, et inde
propter superbiam dejectum esse, confessus est. Ei-
dem percontanti, utrum Christum Dominum necne
vidisset; ait, in inferno eum a se visum tempore
quo pro humani generis salvatione mori, atque illuc D
descendere dignatus est.

92. Ubi vero ad id ventum est, ut eum interroga-
ret, si nomina martyrum nosset, quorum reliquias
pridie eidem ecclesiæ illatæ sunt? « Notissima, in-
quit, mihi sunt eorum nomina: quia quando passi
sunt, præsens astabam, ac de eorum sempiterna
gloria ingenti torquebar invidia; quos etiam hic
modo patior infestissimos: cruciant enim me tor-
mento incredibili, atque invitum de hoc vase, in quo
diu latitabam, exire compellunt. » Cui presbyter:
« Cum exieris, inquit, quo perrecturus es? — Ego,
ait, in viam pessimam perrecturus, et longinquas des-
sertasque regiones petiturus sum. » Post hæc, cum

et occasionem et modum ingressionis suæ jubent
presbytero exposuisset, conversus ad feminam:
« Ego, inquit, infelix mulier, antequam exeam, os
tua collidam atque confringam, teque debilem ac
nostræ societatis memorem relinquam. » Et cum illa,
velut infirmitatis suæ conscia, cœpisset voce sup-
plici atque submissa Sanctorum auxilium implorare,
ille statim, per os ipsius cum ingenti austeritate fre-
mens et increpitans, loqui volenti silentium impera-
vit. Erat enim nobis, qui præsentem eramus, ad vi-
dendum valde mirabile, quod ille spiritus immundus
per os ejusdem mulierculæ tam diverso modo lo-
quebatur; et nunc masculinæ, nunc femininæ vocis
qualitatem sic ad purum exprimebat, ut non una
sed duæ in ea acriter altercantes, seque ad invicem
convitiis lacessentes personæ, esse viderentur. Et
revera duæ erant, diversa inter se voluntate dissi-
dentes: dæmonis una, possessum a se corpus colli-
dere cupientis, mulieris altera, hoste quo tenebatur
liberari desiderantis; quæ diversitas voluntatum, ex
disparitate vocum ac dissimilitudine verborum, quæ
inter se [*Ms. add.* alternando] jactabant, satis clare
atque aperte poterat intelligi. Completo igitur juxta
consuetudinem mysterii cœlestis officio, nobisque ad
curanda corpora de basilica egredientibus, justissimum
feminam cum custodibus ibidem, donec reverteremur,
opperiri, fiduciam habentes quod per virtutem Christi
et merita martyrum suorum, perfidus possessor ejus
cito foret exiturus. Neque nos spes nostra fefellit. Nam
post refectionem ad ecclesiam regressi, exacto dæmo-
nio, sanam illam et incolumem, ac per omnia mentis
suæ compotem, atque in Dei laudibus exultantem inve-
nimus. Et hoc quidem signum in adventu reliquiarum
beatorum Christi martyrum Proti et Hyacinthi, juxta
modum a nobis comprehensum, constat esse com-
pletum: illud autem, quod sancto Hermeti adscribitur,
quo sit ordine gestum, præsentem narratione cla-
rebit.

93. Colonia metropolis est in finibus Ribna-
riorum, super Hrenum posita. Ex qua femina quæ-
dam erat, a renibus deorsum diutina nervorum
distensione in tantum debilitata, ut, negato sibi cru-
rum ac pedum officio, non aliter quam sedens, por-
rectis in anteriora pedibus, ac manibus in terram
positis innitens, seque hoc modo promovens, vicem
ambulandi explere potuisset. Hæc, auditis miraculis
atque virtutibus, quas Dominus per sanctos mar-
tyres suos, Marcellinum et Petrum, in curatione in-
firmorum atque debiliū, operatus est, ad basili-
cam eorum venire gestivit: et quoniam aliter com-
mode nequiverat, in nave mercatorum, qui illo ad
festivitatem eorundem sanctorum ibant, advecta est:
venitque illuc ad diem natalitium, atque ibi spe re-
cuperandæ salutis aliquandiu morata est. Sed ubi
vidit curationem suam esse dilatam — et revera di-
lata erat, non negata; quia non alibi, sed ibi; neque
tunc, sed alio tempore fieri debuit — statuit Mogun-
tiacum proficisci. Erat enim in proximo festivitàs

• sancti Albani martyris, cujus apud eandem urbem et basilica et percelebre monasterium est. Quo cum venisset, et apud memoriam martyris, pro restitutione salutis suæ, Domino supplicasset, vidit per soporem quemdam juvenem clericum sibi assistentem, ac novos calceos manu ferentem, atque ut eos acciperet pedibusque indueret imperantem: se quoque ita fecisse. Illum deinde præcepisse, ut his calceata ad locum, unde illo venerat, reverteretur, ibique adventum medici præstolaretur, qui eam esset procul dubio sanaturus. Quæ ubi evigilavit, visioni fidem accommodans, quanta potuit celeritate ad sanctorum martyrum salutifera limina reversa est; ac per duos menses in eodem loco inter alios pauperes conversata, pollicitationem visionis opperiebatur. Cum interim, circa medium fere mensem Augustum, Deusdona diaconus, cujus in primo operis hujus libro crebram fecimus mentionem, Roma veniens, unum articulum digiti beati Hermetis martyris pro magno nobis munere detulit. Quem accipientes, capsula reconditum, in superiori parte basilicæ, supra ipsum occidentalem ecclesiæ introitum collocavimus. At femina quæ, ut dixi, visione divinitus admonita illuc venerat, et duobus jam exactis mensibus, nihil promissæ opis sibi advenisse cernebat, delusam se vano somnio existimans, reditum in patriam meditari cœpit. Statuitque cum negotiatoribus, qui se reducerent, ut proxima Dominica, quæ quinto Kalendarum Septembrium die^b simul cum anniversaria sancti Hermetis solemnitate erat futura, navem eorum, in regionem suam reversura, conscenderet. Jamque instante nocte, quæ diem perfectioni conductum erat sine dubio præcessura, cum nos secundum consuetu-

dinem, completo nocturnali officio, ad quiescendum [Ms. add. ecclesia] fuisset egressi, cæteris exeuntibus, femina illa introire volens, in ipso limine conседit. Ibiq̄ coram omnibus stupore quodam oppressa, parumper obticuit; ac deinde erumpente ex omnibus pedum unguibus aliquanto sanguine, ad se reversa, manum circumstantibus porrexit, erectaque in pedes, ad sepulcrum martyrum ambulare cœpit. Quo cum pervenisset ad orationem coram altari prosternitur, ibique tamdiu jacuit, quoadusque hymnus, quem exultantium simul atque mirantium multitudo Deum laudans devotissime cantabat, completeretur. Quo finito, sana surrexit, sed in patriam ulterius redire noluit. Merito igitur miraculum istud beato Hermeti ascribitur, cujus die natalitio, et sub cujus reliquiis gestum esse constat. Sed nequaquam sanctissimi martyres Marcellinus et Petrus ejusdem operis exortes esse possunt, in quorum basilica patratum est; et quos ipsa, quæ curata est femina, toto peregrinationis suæ tempore, ut se adjuvarent, semper invocavit.

94. Hæc sunt quæ de innumeris sanctorum virtutibus, aut a nobis visa, aut fidelium veraci relatione comperta, litteris ac memoriæ mandare decrevimus; quæ Christi amatoribus ac martyrum ejus veneratoribus ad legendum grata fore non ambigo: quoniam nihil eis videtur impossibile, quod ut fiat Deo omnipotenti placuerit. Incredulis autem ac sanctorum gloriæ derogantibus, quia fastidiosa esse non dubito, ne omnino legere velint, suadendum censeo: ne forte vilitate nostri sermonis offensi, blasphemiam et invidiam devitare non valeant; ac sic Deum et proximum, quos amare jubentur, se odiasse declarent.

^a S. Albanus martyr Moguntizæ colitur 21 Junii.

^b Annus hic fuit 830, littera Dominicali B.

RHYTHMUS EGINHARDI

ERUDITISSIMI VIRI

DE PASSIONE CHRISTI MARTYRUM MARCELLINI ET PETRI.

[Acta Saactorum Bolland. tomo I Junii.]

1. Erat quidam exorcista sanctus^b, Petrus nomine,
 Qui doctrinam magni Petri secutus apostoli,
 Veram fidem Jesu Christi prædicavit gentibus.
 Malignorum adjurator iste fuit dæmonum,
 Atque atros verbo potens effugabat spiritus,
 Ferque signum sanctæ crucis ægros sanos fecerat.
 Quem pagani comprehensum duris nectunt vinculis,
 Ac per multa laniatum tormentorum genera,
 Ad extremum tenebroso manciparunt carceri.
 Imprudentes arbitrati quod per artus corporis

Pœna inflicta prævaleret Christi fidem tollere,
 Sed cor, cælo fixum manens, nescit flagris cedere.
 Cui custos deputatus præfuit Arthemius,
 Qui reorum turbam diris constringebat vinculis,
 Atque claustra caligosi servabat ergastuli.
 Erat cui chara valde nata, virgo nomine,
 Quæ invasa præ feroci vexabatur dæmone,
 Et paterna sæva pœna cruciabat pectora.

2. Quod cum Petrus comperisset, compellat Arthemium,
 Monens simul et exhortans, Christi miles iuclytus,

^a Hunc titulum præfert vetus codex bibliothecæ sancti Benedicti ad Ligerim (Mabill., Acta SS. ord.

S. Bened., sæc. iv, parte 1).

^b D. Teulet, Romæ.